

567

BIBLIOTECA

PENTRU TOTI

NOVELE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

IOAN POPŪ RETEGANUL

LITERE
STIINTA
ARTA

Editura Librăriei LEON ALCALAY

BUCUREȘTI CALEA VICTORIEI № 3

Prețul 30 bani

Biblioteca pentru Toți

Sprijinită de numeroșii săi cetitori și încurajată de toți oamenii de bine cari apreciază înalta ei menire culturală, «Biblioteca pentru toți» își urmează drumul ce și-a croit și continuă a publica săptămânal opere literare, științifice, pedagogice și de popularizare, scrise de cei mai de seamă scriitori români și străini.

Prin varietatea lucrărilor publicate și prin estinătatea volumelor sale, biblioteca aceasta a izbutit să-și câștige, an cu an, pături tot mai largi de cetitori, așa în cât astăzi ea se găsește introdusă în toate clasele sociale. Toți o citesc: de la școlarul care buchisește încântat poveștile și istorioarele pentru copii, pâna la omul cult, care recitește în traducere românească vre-o celebră operă literară străină, sau caută a se pune în contact sufletesc cu marii noștri scriitori naționali, ale căror opere s'au publicat ori se vor publica aproape toate în «Biblioteca pentru toți».

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

NOVELE

DE

IOAN POPŪ RETEGANUL

BCU Cluj-Napoca

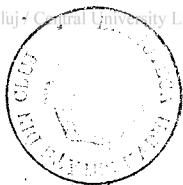

RBCFG201802251

BUCUREȘTI
Editura Librăriei LEON ALCALAY
CALEA VICTORIEI, 37

175781

BCU Cluj / Central University Library Cluj

175781

Firuța Nuțului

Vor fi vre-o 18 ani de când umblai mai întâi și mai pe urmă în satul Frumoasa, de pe apa Târnavei. Atunci eram tânăr, umblam în lungul și latul țării și 'n car și 'n căruță, și călare și pe jos, să adun cântecele populare și să văd cu ochii traiul și datinele poporului nostru.

Intr'o după amiază ajunsei în satul Frumoasa, vestit prin frumusețea locului, prin bunătatea vinului și al grâului și prin hărnicia poporului. Acolo aveam bun cunoscut pe preotul cel tânăr, care era numai de vre-o cinci ani preotit și avea de soție pe verișoara mea Anița. Preotul era dus la târg la Sibiu, de unde îl aștepta să sosească în toată minuta, iar preoteasa era acasă învăluită cu cei doi copii, din care unul era sugător în brațe. Înainte de amiazi plouase sdravăn, iar acuma era cerul senin, aerul bun, de-ți era mai mare dragul a sta pe afară. După ce ne dădurăm bună ziua, ca neamurile, după ce-mi spuse că-i pare bine că mă vede odată la ei și după ce ojinarăm, eu mersei în grădină, iar ea rămase la culină să gătească cina.

Mult îmi plăcu grădina popi, din care se vedea hărnicia lui și a soției sale. Toate erau în bună rânduială, toate ca pe scrisoare și era ocolită cu un pălant de scânduri. Chiar la fund era un nuc mare, stufos, și sub el o masă rotundă de peatră

— care însă fusese mai înainte peatră de moară, dar subțiindu-se prin tocire, aeum era folosită ca masă de grădină. Lângă masă erau scaune de scândură bătută cu cuie către picioarele ce erau niște pociumbi înțepeniți bine în pământ. Acolo mă așezai o leacă și-mi pusei pălăria pe masă.

Dar nu stătui două trei minute și trebuî să scot repede hârtia și cerusa din buzunar și să prind a scrie cântecele jalnice, ce veneau la auzul meu din grădina vecină, unde o nevestă sta plecată între straturi, plivea și cânta atât de jalnic de sta să se topească și masa cea de piatră de jalea ei. Și am scris multe foi, că ea a stat acolo plecată și a cântat și a plâns până nu i se mai vedea la mână, iar eu am scris mereu, ca nu cumva să-mi scape vre-o vorbă.

Cum zisei, de atunci au trecut vre-o 18 ani, dar de câte ori îmi vin hârtiile scrise atunci în mână, totdeauna îmi aduc aminte și de acea nevestă, care — după cum îmi spunea verișoara preoteasă — se numea Firuța Nuțului. O să vă spun povestea ei, dar mai întâiu să vă spun câteva din cântecele ei de atunci :

Peline, verde peline
Amărăși inima 'n mine !
Pelin beau, pelin mănânc,
Pe pelin noaptea mă culc ;
Dimineața când mă scol
Cu pelin verde mă spăl ;
Caut în cofă ... apă nu-i
Canta-i cu pelin în cui !
Date-aș dracului peline
Că secași inima în mine !

Amaru-i Doamne pelinul
Dar mai amar îi păgânul ;

Că de i-ai face apa vin
Tot nu-i faci voia deplin ;
Și de i-ai face apa bere
Tot nu faci p'a lui plăcere.

Vai aproape-s de urât,
Ca piciorul de pământ ;
Și-s aproape de necaz
Ca năframa de obraz !

Tuturor le pare bine
C'a căzut răul pe mine ;
Dar n'are ce le părea
Că și pe ei poate cădea,
Și nu-i pară nimărui
C'a cădea pe pruncii lui !

Nu știi, Doamne, rău îi locul
Ori m'o părăsit norocul ;
Nu știi, Doamne, locu-i rău,
Ori fără noroc îs eu !

Nu bate Doamne omul,
Ia-i mintea și norocul,
Că-i bătut el săracul !

Nu da Doamne, popii bine
C'a legat răul de mine !
Cu amar și cu necaz
Es rujile din obraz ;
De-ași mai avea zile bune
Rujile iară s'ar pune.

Cât amar și cât necaz
Tot la mine a rămas ;
Cât necaz și cât urât
La mine-i sălășluit.

Mult mă 'ntreabă oare cine
Unde-i carnea de pe mine ?
— Mă omule, nu fii beat,
Carne-o fost, dar a secat
De jale și de bănat

Și de câte m'o mâncat ;
Carne-o fost, dar s'o topit
De jale și de urât
Și de câte-s pe pământ !

Nu mă bate, Doamne, tare,
Că și io-s a dumitale ;
Nu mă bate, Doamne, rău,
Că și io-s copilul tău !

De-ar da Dumnezeu să dea
Frunza 'n plop să nu mai stee
Omul necăjit să pieae ;
Să rămână cui 'i bine
Să se sature de lume ;
Că și eu m'am săturat,
Focul de o-ar fi mâncat !

Dă Doamne pe câmp bujor
Și 'n toată casa fecior,
Dă Doamne pe câmp bucate
Și-o fată la șapte sate
Și aceia încă să moară
Când a fi, Doamne, fecioară !

Și alte cântece jalnice, de neamul acestora, cânta ea, de țî se rupea inima de jalea ei.

Când mai nu mi se mai vedea a scrie, cântarea încetă și în curtea preotului auzii glas de clopoțele. Mă sculai sus pe un scaun să văd fața cântăreței care mă ținuse pironit la masă două cea-

suri bune. Imi gândeam : privighetoare frumoasă și păun cântăreț nu se poate. Dar m'am înșelat. Era o nevăstuță sprintenă și drăguță, dar numai a doua zi putui vedea fața : atunci nu mă lăsau crengile cele dese ale pomilor din grădina preotului. Mersei deci afară din grădină și în portiță mă întâlneam cu preotul, care, înștiințat de preoteasă despre aflarea mea în grădină, înainta spre mine. De departe începu d-lui : Mi-a spus preoteasa că ești la noi, știu că ți-ai umplut câte-va coale de cântece de la Firuța Nuțului, că — precum mi-a spus preoteasa — a voit să intre în grădină și ea, dar auzind pe Firuța cântând și văzându-te pe tine învăluit cu scrisul, v'a dat bună pace.

— Așa-i, frate părinte, am scris multe de toate dar tot jalnice ; trebuie că biata nevastă-i tare nefericită, nu știi tu ?

— Dar cum să nu știu ? Că doară suntem vecini, numai gardul ne desparte. Ți-oi spune eu pățaniile ei, avem vreme, că știu că baremi câteva zile stai și la noi, ca la neamuri, că pe la streini stai destul.

— Nu stau pe la străini, părinte, ci pe la neamuri, că doară Românii toți ni-s neam...

A doua zi după dejun eram în grădină cu popa numai amândoi și aducându-mi aminte de cântecele de eri, îl rugai să-mi spună povestea Firuții, că eram nedumerit de a afla pricina din care cântă ca atât de jalnic. Iar părintele și amicul meu Ion începu așa :

Uite chizule și pretine, grădina asta mare ce-i lângă a noastră, a fost a lui Nuțu bogatul de aci. Nuțu era cel mai avut om din Frumoasa, când am venit eu aci capelan, acu-s cinci ani. El avea numai doi copii : un fecior care trăește și astăzi și-i om cu stare și primar sătesc, și avu o fată mai mică, pe Firuța. Când am venit eu aci, Nuțu

Își însurase feciorul, iar Firuța atunci se apuca feciorită. Eu, precum ți-am spus, venii aci numai capelan, că trăia încă popa cel bătrân Moise, dar zăcea la pat, nu putea purta oficiul, din care pricină pe mine mă trimisese cei mai mari ca să-i fiu de ajutor, iar el să-mi dea a treia parte din toate venitele parohiei. Dar popa Moise avea un fecior cătană, Precup, pe care ar fi voit să-l facă popă în locul lui. Precup nu se gătise de popie, el de prin clasa 3-a gimnazială intrase la finanți, de acolo la oaste ca soldat de rând și în urmă trecu la gendarmerie. Cătană poate că a fost harnică, dar de altă muncă nu-i bun. După ce văzu popa Moise, că pe mine m'au trimis cei de sus cooperator aci, trimise cărți după fecior să iasă de la gendarmerie și să vină acasă, că l'a popi în locul lui, că lui i se cade să fie popă în sat, nu unui strein adus de apă ca mine. Și veni Precup, și cântă Duminecă în strană, iar după prânz mergea la joc și juca fetele în rând, cu deosebire însă juca pe Firuța Nuțului, pe fata celui mai bogat din sat. Fata era frumușică și tânărucă, iar el isteț și drăcos, ca cei ce umblă lumea și țara. Dar fata avea draguț pe un fecior de aici, din oameni de omenie, și el încă era om harnic și frumos ca și ea. Putea dar alege, după care să se mărite.

Popa Moise trimise după Nuțu de merse la el și-i spuse așa : Mă Nuțule, mă, eu n'am avut parte să pot sluji la sfântul Altar până mi-oi vedea feciorul popit. Uite a venit, *ageștul* ăsta pe capul meu. Dar mi-am adus feciorul din cătănie și-l popesc pe el în locul meu ; vrei tu să fim cuscri, să fie Firuța ta preteasă, să nu o arză soarele pe cele răzoare, că-i păcat de moarte. De vrei, vezi și te socoți, în trei săptămâni îi cununăm și în vre-o două luni de zile ia-i preteasă și scoatem pe adușii aceștia de apă de la noi din sat.

Nuțu asculta vorbele popii Moise, netezindu-și mustețele, apoi grăi și el : D'apoi părinte Moise, dacă va fi scrisă și împărțită de la Dumnezeu sfântul să fie așa — eu nu voi zice ba, că — drept spunându-ți, și eu cred, că s'ar ducului să fie aici la noi în sat popă fiul d-tale, iar preoteasă o fată din norod, că d-ta ești popa nostru până te ține Dumnezeu și fiul d-tale ar trebui să-ți urmeze, iar d-lui — de vrea să popească la noi, o fată de ale noastre ar trebui să iee.

— „Așa, Nuțule, așa vrea Dumnezeu și așa va fi, numai voi să fiți oameni. Vom cununa pe copiii și voi veți merge la Vlădica vre-o 5—6 frunțași cu jalbă și veți zice așa : De când e lumea lume și Frumoasa sat, la noi tot neam de a popii Moise a popit, deci nu se cade să ne dai un popă strein. Pune sfinția ta pe Precup, pe fiul părintelui Moise ajutor tătâne-său, că ori cum, mai bine se ajută tatăl cu fiul lui, de cât cu streinii, și Vlădica va asculta, va duce pe veniturile aceste de aci și Precup va rămânea popă și Firuța ta preoteasă la noi în sat.

Așa sfătui popa Moise pe Nuțu, bocotanul, și Nuțu credea, că așa trebuie să fie — după cum zice părintele Moise, că-i popă bătrân și știe mai bine, ce se cade și ce nu se cade. Deci merse voios Nuțu de la părintele Moise, voios de puteai prinde iepuri cu el, că va fi socru la popa cel tânăr, la popa Precup și va fi cuscru cu popa Moise, iar fata lui, Firuța, va fi preoteasă.

Ajuns acasă spuse boresii și fetei și chemă și pe fecior și pe noru-sa și le spuse sfatul avut cu popa Moise. Și se bucură și lelea Sanfora, boreasa badii Nuțu, că fata ei va fi preoteasă ; și se bucura și Istode, feciorul badii Nuțu, că va fi cumnat cu popa, și nevasta lui Istode încă se bucura, că va fi cumnată cu popa și cu preoteasa, numai o leacă

se și supără în inima ei, când se gândi că Firuța se face preoteasă iar ea nici dăscăliță nu s'a făcut. Toți se bucurară, numai Firuța nu, că, vezi că Firuța avea drăguț drag și frumos, despre care știa că o iubește și c'a lua-o și că cu el vor avea și ce le trebuie și s'a ținea fălos c'a căpătat-o. Văzând-o tată-so pusă pe gânduri și că nu dă semne de bucurie și ea, o întrebă :

— Dar ce-i, fată hăi ! încă nici nu te bucuri când vezi, că eu mă sbat să te fac doamnă, să trăești din prescură gata, să nu te arză soarele la lucru, să fii fruntea satului ?

Iar Firuța, deși era tânără și rușinoasă, își luă inima 'n dinți și le spuse așa :

— Nu știi tată, fi-va din popla lui Precup ceva ori ba, dar știu că eu bucuroasă după el nu voi merge și — de mi-ți da cu sila — știu că raiul pe pământ nu-mi va pica cu el. El îi *hamiș*, a fost cătană multă vreme, a învățat p'acolo câte toate, mai multe rele, ca bune. Lucra și purta găzdușagul nu știe, tată-so nu-i dă nimic, că n'are nimic, iar de n'a căpăta nici popia, ți-a toca averea și-oi mânca de la el bățai de s'o duce vestea și povestea.

— Ba *puștea pe limbă-ți !* sbieră lelea Sanfora, puștea pe limbă-ți ! S'a face popă că satul vrea și tată-so lui îi dă dreptul și tu vei fi preoteasă. Apoi că n'are tată-so avere să-i dee, doară avere-i aceea când îi dă un sat ca Frumoasa, de la toată casa mierță de cucuruz, ferie de vin și zi de lucru, d'apoi clejia cea mare ? Aceste-s avere ca grofească de mare ! Apoi noi încă v'om da casă și moșie și vite și oi, cât popă ca Precup n'a fi pe apele acestea de bogat și preoteasă ca tine de cinste n'a fi nici una, ba — după cum Precup a umblat în lume și a învățat multe, poate s'ajungă chiar protopop !

Atunci gândește-te la cinste, fată, cinstea ce-i avea-o tu și ce-o vom avea și noi după tine!

— Bine zici, adaoase badea Nuțu!

Firuța numai clătia din cap îngândurată.

A doua zi era plin satul, că Precup feciorul popi Moise, ia pe Firuța bocotanului Nuțu și se popește aci, iar miș mi-or da drumul de unde am venit. Vestea ajunsese până la mine. Adecă mai întâi auzi dăscălița, care spuse preotesii iar preoteasa îmi spuse mie. Eu mă întristai de această veste, cu toate că știam, că nimic s'a alege din aceste planuri, dar mă întristai că văzui, că aci înaintea ochilor mei se întâmpla o înșelăciune mare, din care va urma o nefericire pe niște oameni de omenie și nevinovați dar proști. Ce era să fac? Mă pun și chem pe bocotanul Nuțu la mine și-i spun așa:

— Bade Nuțule, drept îi svonul ce se aude prin sat?

— Ce svon, domnule părinte? Se făcea a nu ști badea Nuțu, ca bocotanii cei făloși, cari vor să știe părerile tuturor.

— D'apoi, răspunsei eu, nu te mai face că nu știi; e vorba că-ți măriți fata după feciorul popii. Dacă-i așa — să fie într'un ceas bun, numai cât dumneata ești un om bătrân și cuminte, trebuie că ți-ai tras bine seama ce faci. Că uite, bade Nuțule, dacă fetii îi place de Precup, și dacă d-ta chibzuești că-i om, care să știe ținea casă, și să nu o batjocorească pe ea și pe dumneavoastră, atunci faceți, noroc să dea Dumnezeu! Dar, dacă fata n'are cea plăcere pentru el; dacă numai cu nădejdea că s'a face Precup popă și ea preoteasă o măritați după el, atunci datorința mea de preot este să vă spun să nu vă prea grăbiți. Cercați mai întâiu — poate — se face preot ori ba? Și — dacă îți afla de bună seamă că cei mai mari l'or

face popă — atunci calea valea! Dar vă rog să nu vă grăbiți, că căsătoria nu-i p'un an doi, ci-i până la moarte.

Așa spuse-iu lui badea Nuțu, iar el mă ascultă până în capăt, apoi îmi răspunde în modul cum sânt obicinuiți a răspunde bocotanii proști, din cari nu vorbește mintea, ci încrederea în avere.

— Domnule părinte, îmi zise el, că ce m'ai întrebat, eu ți-oi răspunde verde cum stă lucrurile. M'am înțeles cu părintele Moise, așa, că d. Precup, fiul d-sale, să iee pe copila noastră și să rămână ajutor tătănă-său, iar după moartea bătrânului să fie preot singur la noi. În cât pentru d-ta — mă măguli bocotanul — vom merge la Vlădicie și ni-om ruga să-ți dee sat bun, că ești om vrednic și ni-ai slujit cu credință, până ne-am căpătat omul nostru. Așa grăi bocotanul fălos, ca și când de la el ar atârna soarta preoților și a parochiilor. Vedeam planul lor, vedeam rătăcirea în care se afla, vedeam că sânt amăgiți, le-ași fi ajutat din tot sufletul să fie bine, dar eu aveam puțin crezământ înaintea lor, ei credeau că-mi tem postul de Precup, deci numai atâta mai zisei bocotanului :

— Bade Nuțule, îmi pare bine, că însu-ți mi-ai spus ceea-ce de alt-cum știe satul tot; dar eu îți mai spun odată, nu vă grăbiți cu nunta, mergeți întâiu la Vlădicie și numai după aceia faceți logodna și în urmă ospățul.

Cu aceste s'a dus bocotanul. Ce s'ar fi sfătuit cu popa Moise — care acum era în mintea copiilor, — ce nu, nu știu, destul că peste câte-va zile mă cheamă la logodna lui Precup cu fata Nuțului. Toți erau voioși numai mireasa nu prea, iar eu eram fără pic de voe. Oamenii credeau că sânt necăjit că-mi pierd satul.

După trei săptămâni fu nunta. La nuntă luai și

eu parte cu preteasa mea. Fu în adevăr o nuntă găzdăcească. Pe biata mireasă, în nădejdea, că o fac preteasă, o desbrăcaseră de hainele ei cele românești și o îmbrăcară domnește. M'a prins mila când am văzut-o împupuțată, după cum o gătase o fată de jidan de aci, că ea, sârmana, nu știa cum să îmbrace hainele cele domnești, cari îi ședeau atât de rău, că nu se știa purta în ele.

Indată după nuntă, la vre-o săptămână, merse Precup cu socrusu, cu Nuțu cel bogat, la notarul public, și făcură contract cum că din tot binele ce are bocotanul Nuțu, jumătate să se scrie pe feciorul lui, pe Istode și jumătate pe Precup că — zicea Precup — toate scrisorile ce-mi trebuiesc pentru ca să încap popă în Frumoasa le am, numai îmi lipsește scrisoarea cum că sunt moșieș c'apoi pe un moșieș nu'l pot lăsa fără sat, are dreptul în satul lui mai mult de cât calicii și veniturile fără moșii. Și se veni pe partea lui Precup casa asta de lângă ceasta parochială și 35 jugăre de loc și 4 boi, și car, și 2 vaci cu viței și vre-o 80 de oi cu lapte și bune ca la un domn de cei mari, tot p'atâta se veni și lui Istode, la fiul lui Nuțu bocotanul. Bătrânul Nuțu cu boreasa lui nu și-au oprit nimic, ei au zis că vor trăi cu fata, că ginerile fiind popă, cu slujbele cele multe va fi mai mult dus și să nu-i fie urât fetei singură.

Când auzii de una ca asta mă întristai în sufletul meu, căci vedeam ce va urma, dar ce era să fac? Ajuta nu puteam nimic, că pe cel ce nu ascultă nu-l poți nici ajuta.

După aceasta s'au pus trebile la cale să meargă la vlădicie vre-o zece fruntași și să ceară pe Precup popă. Ca să le fie calea mai ușoară i-au ospătat bine câte-va zile de-a rândul și popa Moise îi învăța cum să vorbească cu vlădica. Ba odată au adunat satul întreg în școală și au făcut o carte

dictată de popa Moise și scrisă de Precup și subscrisă de satul întreg cum că adecă, mie să-mi dea alt sat, iar în locul meu să pună pe Precup ajutor tătâne-său, iar după moartea aceluia Precup să fie popă în Frumoasa. „Doară ce face un sat de oameni e făcut“, zicea popa Moise, iar cus-cru-s'o Nuțu închina și la unul și la altul ca să se iscălească ca la un lucru mare. Eu despre toate știam, dar mă făceam a nu ști nimic, măcar că veneau în adins mueri trimise la preoteasă și începeau : Vai doamnă, cât îi de rău, că nici d-ta nici domnul părintele nu-i de aici, ca să puteți fi tot la noi, că ni-i drag de dumneavoastră, dar așa satul cere pe Precupul popii Moise.

Veneau adecă ca spionii să vadă ce va zice preoteasa, dar ea râdea de spionarea lor și le răspundea : D'apoi nu pot fi toți oamenii tot numai din Frumoasa, destul de rău ne pare și nouă că nu suntem de aci născuți.

Și deputăția cu jalba merse la vlădicie, de unde li se spuse așa : Popa Moise a urmat popă în urma tătâne-său nu pentru că e tot fecior de popă dar fiind că se pregătise de popie și dacă d-lui își pregătea pe Precup de preoție, preot-îl făceam ori în Frumoasa, ori în alt sat, dar așa nu se poate. Preoția nu-i ca o moșie să rămână din tată în fiu, ori s'a pregătit pentru ea ori ba. Până părintele Moise are zile, nimeni nu-i ia locul, așa bătrân și neputincios cum e, îl ținem, ba i-am dat și ajutor bătrânețelor pe popa așa tânăr ; dar bătrân cum e, dacă va umbla cu jalbe și copilării de aceste, atunci își va perde darul și popia.

Auzind deputăția răspunsul episcopului a venit acasă drâmboiată. Ba peste câte-va zile veni protopopul în comună și spuse părintelui Moise, că

să nu cuteze a mai face astfel de jalbe, că va umbla rău.

Acum să fi văzut necaz! Bocotanul Nuțu se căia că și-a măritat fata după Precup, el le spune, că să nu se teamă, că m'a scoate el pe mine din sat și va urma el în locul meu. Deci se puse cu fel de fel de apucături și pări să mă poată scoate, eu însă stam liniștit și-mi împlineam oficiul. Văzând că pe astă cale nu poate eși la ceea ce-și gândea el, se puse cu buna : îmi promise doi boi care mi-oi alege, numa să-mi cer altă parochie, crezând că de voi merge eu, episcopul va fi constrâns a-l face pe el preot. Eu firește nu mă învoii. Văzând că nici pe astă cale nu-și poate ajunge scopul, se puse cu amenințări și cu fapte hâde ; într'o toamnă îmi arse două căpițe mari de fân pe hotar, fără să pot afla pe făptuitor, și de bună seamă numai el fu făptuitorul. Ba ar fi aprins și casa parochială, numai să mă vază urnit de aci, dar se temea că va arde și a lui fiind chiar lângă a mea. Vre-o doi ani de zile avui necaz cu el, în urmă se ogoi și se puse pe băătură. Lucrul câmpului nu-i plăcea, să lase pe Nuțu să poarte economia încă nu voia, înjura pe socru-so de câte-s în lume și-i striga în gura mare : N'ai nimic aci, tot e al meu, de te mestici în trebile mele — te arunc în drum că numai din milă te țin. Dacă cuteza muerea să zică vre-o vorbă, o înjura și pe ea ori că-i striga numai una : taci proasto ! dar așa de tare că se auzea de aici.

Băutura o mâna mereu, ba se puse cu jidanii și la joc de cărți. La vre-o trei ani după ce se însură el — muri tată-so și luă pe măsă la el. — Ea încă bea bine ca și el, astfel biata nevasta lui era și este până în ziua de azi că într'un iad. Nuțu, tatăl nevastei și cu boreasa lui ne mai putând sujeri înjurăturile lui, s'au tras la fiul lor la Istode-

care-i om de omenie și cel mai de frunte plugar în sat, dar biata Firuța trage răul.

Acum a scăpat de soacră, c'a murit, dar unde 'ți trebuie mai a dracului soacră de cât un bărbat la care-i pute lucrul și-i place numai băutura și cărțile...? Oile și porcii, boii și vacile, toate le-a măcinat. Acum dacă vrea biata Firuța să se îndulcească cu o lingură de lapte, merge la ai lor — la frate-so unde-i sunt și părinții. De o întreabă cine-va : Cum o mai duci ? Ea răspunde zâmbind amar :

Știi draguță, știi tu bine

Cum tăești cu cine-i câne !

Dar la ai lor încă nu prea cutează să meargă, numai când e harnicul de Precup dus de acasă, că a oprit-o. Norocul ei, că el mai mult e tot dus iar când vine acasă o ceartă și tot proastă îi zice și cere de mâncare tot carne, că aci numai rar de taie măcelarii câte o vită, apoi și când tae, ea n'are bani, iar el banii încă nu-i dă, că de unde să mai tot aibă și el ?

Așa o duce sărmana cu harnicul de Precup, bătută, necăjită și amărâtă de numai unul D-zeu o știe. El tot bea și face pricini prin cea focuită de crăsmă, tot ia bani împrumut de la jidan și tot cu jidanul îi joacă în cărți. Până acum se zice că-i dator peste o mie de florini jidanului, d'apoi altor oameni ? Că — cum simte că a vândut cine-va o vituță. tot pe capul lui e până scoate baremi 10 — 15 florini și la toți dă scrisoare scrisă de mâna lui, că de n'o plăti, să aibă drept a se intabula pe moșia lui. Jidanul pe cum am înțeles, s'a și intabulat pentru o mie de florini. De va ținea tot așa, nu mult va trece și toată moșia cea mare s'a măcina, precum s'a măcinat vitele

cele multe și scumpe. Acum știi de ce cântă biata nevăstuță:

Peline verde peline
Amară-i frunza pe tine.

Atâta a cântat sărmana, cântarea aceasta, de acum toți vecinii o știu de-a rostul, și când îi aud glasul cel frumos și jalnic, toți plâng de mila ei. Așa îmi spunea părintele Ioan și când voiam să-l întreb: de are nevăstuța copii ori ba, un cântec jalnic ce venia din grădina vecină străbătu la urechile noastre și rămaserăm ca înmărmuriți de glasul cel jalnic care cânta:

De-ar fi Dunărea de lapte
Din câne nu mai faci frate;
De-ar fi Dunărea de vin
Nu faci frate din păgân.

La toți li-i lumia dragă
Mie mi-i cerneală neagră,
La toți li-i lumia bună
Vai, mie mi-i mătrăgună.

De-ar da Dumnezeu să dea
Frunza 'n plop să nu mai stee
Omul necăjit să piee,
Să rămână cui-i bine
Să se sature de lume
Că și eu m'am săturat
Focul de m'ar fi mâncat.

Nu se mai gândească nime
După rău s'aștepte bine,
C'asa a lăsat Dumnezeu
După bine s'aștepti rău,

Nu bate Doamne omul,
la-i mintea și norocul
Că-i bătut el săracul.

Dă Doamne 'n lume bucate
Și-o fată la șapte sate
Și-aceea încă să moară
Când o fi, Doamne, fecioară!

N'am mai putut de mila ei, ne-am dus în lă-
untru și mult timp am stat privind unul la altul,
fără a zice vre-o vorbă, dar venind cina pe masă
ne-am pus la ea oftând :

Vai de omul fără noroc !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cerșetorul

— „Dați milă și pomană la un biet nenoro-
cit ! Fie-vă milă oameni de omenie, o bucățică de
pâine, un creițar, ce v'a rânduit Dumnezeu“.

Așa zicea jalnic și încetișor un moșneag mic,
sdrențeros, cu un băț în stânga și cu pălăria în
dreapta, înaintând încetișor printre oameni, prin
târgul de vite. Și oamenii îi întindeau mai câte-o
bucată de pâine, mai câte un ban, și până a nu-i
pune pomana în pălărie, o sărutau, iar el zicea :
„bogda proste, fie de sufletul morților și de să-
nătatea dumitale“.

Și apoi cânta :

Doamne cu ele mă rog
Dă-i tot bine și noroc
Apără-i casa de foc

Și iosagul de potop.

și

Pentr'un ban, pentr'un grițar,
Scrie-i Doamne-un serindar ;
Pentr'un ban, pentr'o groșiță,
Scrie-i Doamne-o luminiță!

Eram și eu în târgul de vite, scosesem o vacă bătrână de vânzare și—fiind-că la vacile bătrâne nu se prea îndeasă cumpărătorii, aveam timp destul de a privi la ce se întâmplă în jurul meu și de-a povesti cu un om de la noi, care încă scosesese o vacă bătrână și care încă nu avea cumpărători ca și mine. Care cum căuta vacile noastre în gură, se tot duceau.

Stând așa povestind cu omul acela, se apropiă cerșetorul și la noi. Mie-mi venea lucru bătător la ochi, că pe când alți cerșetori strigau în gura mare și de abia căpătau ici-colea câte ceva, p'atunci moșneagul ăsta mai de la fie-care târgar căpăta câte ceva. Mulți târgari îi ziceau pe nume: „Ține, bade Pascule !“

Curios fiind, de unde mai toți târgarii știu că pe moșneag îl chiamă Pascu și de ce el capătă mai multă pomană ca alții, întrebai pe vecinul meu : Bade Alexă, cine-i Pascu acesta, la care mai fie-care-i dă câte ceva ?

— „Ce, nu-l cunoști ?“.

— „Nu !“

— „Apoi da ! Nu-l vei fi cunoscând, c'ai fost pe la școală, dar tata dumitale l'a cunoscut bine. E Pascu, morarul cel bogat de la morile cele cu bontău (1) de pe Someș“.

(1) Mori cu bontău se numesc morile cari sunt clădite pe luntrii mari.

— „Cum ? Asta să fie Pascu, morarul cel vestit ?“

— „Asta.“

— „Hm ! Și cum a ajuns la starea asta ticăloasă în care se află ?“

— „D'apoi așa, că i-a fost eșit vestea de bogat ce era. Apoi bogăția lui sta în bani gata. Avea precum spun oamenii, o ladă de stejar și în ea avea o mulțime de bani de aur și de argint și avea și contră-tușe multe, cum da bani împrumut pe la oameni. Dar din banii cei mulți nu cumpăra nici casă, nici loc, nici nu-i așeza la vr'o bancă, ci aduna bani peste bani, cum zicea el : să aibă la bătrânețe. Copii nu avea. Moara aducea venit mare, apoi bine că moara era grofească și venitul cel mare al grofului era, dar el mai mult de cât de 30 de ani o ținea în arendă. Și-i mergea bine. Dar o greșeală mare a făcut că nu și-a băgat banii în pământuri că vestea banilor merge iute și oameni doritori de bani unde nu sunt ? Cum s'a înlâmplat cum nu, că odată, — la primăvară vor fi opt ori nouă ani d'atunci, — pe la miezul nopții, spre ziua de Paști când nu era suflet de om la moară, numai el cu morărița și cu ucenicul ce-l avea, numai aude strigând glas de om : Bade Pascule, eși, că se îneacă moara, a intrat apă'n bontău.

Eră lună ca ziua. El se repede cu ucenicul după el, dar cum ese din casă, cum îl apucă doi oameni pe el și doi pe ucenic, le leagă gura, le leagă mâinile'n spate și picioarele de olaltă și-i străjuiesc acoloa, iar alți doi, intră în casă, dau să lege și pe morărița, dar ea se svârcolește să scape afară să strige „tulvai“. Atunci unul din străinii ce intrară în casă îi dă una cu securea după cap, de cade jos, apoi îi mai dă una cu tăișul securei, de-i cade capul ca o căpățână de curechi de către grumazi. Și apoi la lucru, băete. Strică lada cea de

stejar și o goliră de tot ce era în ea ; nici un ban nu lăsară, nici o scrisoare cât de mică, apoi desbrăcară casa de hăineturi și din pod coborâră slămini și unturi și cărnuri de porc și-și umplură sacii, apoi eșiră încărcăți și se puseră în luntre și trecură Someșul lăsând pe morarul Pascu și pe ucenic legați de mâini și de picioare și cu gurile înfundate de câlți și legate cu năfrâmi, iar pe morărița moartă în casa morii. Asta fu chiar spre ziua de Paști.

Așa stătu Pascu morarul de pe la miezul nopții până Duminecă în ziua de Paști după vecernie, când merse un sărac, care totdeauna în ziua de Crăciun și în ziua de Paști știa, că capătă de la Pascu mâncare și băutură și câte un costum de haine purtate. Când ajunse săracul la moară se minună cum nu-l latră câinii, ca de altă-dată, adică câinii erau morți umflați în apropierea morii, iar morarul cu ucenicul erau vineți, țepeni înaintea ușii tinzii. Cuprins de spaimă date săracul larmă, strigând „tulvai!“ Atunci 'i se păru că ucenicul se încearcă a ridica capul. Deci repede se dă săracul și desleagă pe morar și pe ucenic și le desfundă gurile, apoi fără a mai cerca ce-i prin casă fuge în ruptul capului către sat, strigând cât putea : Săriți, oameni buni, e primejdie la morarul.

Cum auziră oamenii, alergară în fuga mare spre moară. Ucenicul era ridicat într'un cot, plângând și ținându-se cu mâinile de cap, iar morarul numai din când în când sufla. Satul întreg s'a adunat ca la minune, și oamenii nu-și puteau da seamă, ce s'a putut întâmpla. Un om intră în casă, adică acolo era o baltă de sânge și morărița moartă, fără cap. Groaza era mare. Incetul cu incetul se desmetici ucenicul și spuse cele întâmplate. Cu mare greu își veni morarul în simțire și plângea și se

ținea și el de cap ; semn că după ce-i legase noaptea hoții, îi loviră și în cap și peste spate că toți erau vineți. Primarul puse numai de cât străji la fața locului, iar pe morar îl puse într'un țin și-l duseră în sat, iar pe ucenic îl duseră de subțiori și le dădură de mâncat și de băut, eă erau mai morți și de bătuti și de foame și de sete, ba și frig le fusese, că erau numai în cămașe cum eșiseră din așternuturi. Primarul trimise numai de cât după judecători și îndată a doua zi de Paști fu în sat judecătorul cu doftori și cu geandarmi. Și au căutat, și au judecat, și pe hoți nu i-au aflat până'n ziua de azi. Mărturisirea morarului și a ucenicului le puseră la protocol, pe ei îi duseră în spital unde stătu ucenicul vre-o 2-3 luni de zile, apoi se însănătoși că nici n'a fost poate bătut așa tare, și era om tânăr, apoi omul tânăr iute se scapă, iute se capătă, dar bietul Pascu stătu un an de zile, apoi eși slab și cu cât avea pe el.

El, care era bogatul cel vestit, acum trebuie să cerșească, dacă nu vrea să moară de foame. Nici n'a mai abătut pe la moară de atunci, dar și de-ar vrea să meargă, n'ar afla-o, că, la anul după întâmplarea cu el, veni un puhoi mare și o duse cu bontău cu tot, de nimeni nu i-a mai auzit de nume ; nimeni nu știe, dusu-o-a Someșul până colo departe unde se pierde și el, ori că cufundatu-s'a undeva ?

Acum știi povestea cerșetorului Pascu ? Știi de ce toți îi întind milă ? Toți îl cunosc, că doară pe un morar vestit câtă lume îl caută ? !"

Așa-mi spuse badea Alexe, acu-s trei ani. De multe ori mă gândii la întâmplarea lui și la nestatornicia bunurilor pământești. Ast an când umblau colindătorii, cine-va strigă de la fereastră cu glas răgușit : „Lăsa-ți sfântul Crăciun în casă ?" Iar

după ce 'i s'a răspuns : „lăsăm“, începu glas jalnic și răgușit :

Coborât'a coborât
Domnul sfânt p'acest pământ
In mijlocul satului
La casa bogatului...

Acela-i om bătrân și-i singur, cugetai eu și-l chemai să colinde în casă. Adecă cine era?— Pascul morarul !

—Nu colinda, bade Pascule, îi zic eu, ci hai șezi ici pe scaun lângă cuptor și-mi spune, nu ți-e jale după zileie cele bune ale dumitale?

—Să-mi fie jale? De ce? Atâta am fost vrednic! De eram vrednic să ajung zile mai bnne la bătrânețe, mi le da Dumnezeu; așa.... mulțam Doamne, că pot baremi umbla, de nu cad la pat. Mă doare de durut, focuitul ăst de cap, și nu prea văd bine nici nu aud de treabă, dar alt-cum nu-mi lipsește nimic. Ori undă intru, ori la ce creștin, capăt ceva, cât nu duc lipsă de nimic; unde mă apucă noaptea, nimeni nu mă scoate din casă; pe departe nu merg în cerșit, numai prin aretul satului meu, prin satele de unde știu că veneau oameni la moara mea. Aceia mă cunosc și mă miluesc, că știu, că nu din vina mea, c'ași fi fost un prădător ori tragău am ajuns astă stare, fără așa a poruncit cel ce m'a zidit...

Zicând aceste, se ridică: Noapte bună, domnule, și mulțam de omenie, nașterea lui Christos să fie de folos la toată lumea și nouă.

Noapte bună, bade Pascule!

Să se încreadă cine-va în avere?

Mai știe nimernicul de om ce va ajunge?

Ba nu! Cel ce face voia Domnului va trăi în veci și bine-i va fi lui!

Tudorica

Supărarea și doru
Acelea gată omu.

Așa, Tudorică ! Amu te poți bocî ; îți poți smulge părul, te poți văita până nu-i vedea bine, că ți-ai mâncat odor de fată, ți-ai omorât'o cu zile, când îi erà lumea mai dragă, când erà ca un bujorel înflorit.

În ziua de Rusale când a eșit popa la holde, Ileana Tudorichii erà fata cea mai frumoasă și mai frumos gătată, ea făcu cununi de grâu curat ca să împodobească crucea și să fie preste an de cununat miriteii. Poate își gândea că o cunună i-a fi amuși ei pe cap iar alta la Todoru lui Gavrișu Ursului.

La Sânziene ea făcu cunună de sânziene galbene, pentru câți îs la ei în casă, și mai făcu una pe deasupra. Și toate cununile au stat pe streșina cea de paie a casei lor într'o aruncătură, numai cununa ei n'a stat ; de trei ori o-a aruncat și de tustrele orile a căzut. Atunci s'a supărat și o-a aninat cu grebla pe streșina casii, dar dimineța tot o află jos căzută. „Mărăsin rău“ (1) zise Ileana în ziua de Sânziene când se sculă des de dimineță, să măture ograda și să aducă apă dela isvor, apoi să se gate de mers la biserică ; „Mărăsin rău !“ Din minuta aceea parcă o piatră-i zăceà pe inimă ; de câte ori treceà pe dinaintea casei și vedea celelalte cununi stând pe coperiș, iar a ei căzută, totdeauna-și zicea : „Mărăsin rău !“ De câte ori umbla cu grebla, totdeauna-i venea prin minte că cu acea greblă a cercat să-și înțepească cununa pe ștreșină, dar tot a căzut ; „Mă-

(1) Mărăsin = augur, presemn, prevestire. I. P. Retg.

răsin rău !” De câte ori vedea prin fânețe sânziene, totdeauna-și aducea aminte de cununa ei cea căzută și-și zicea : Mărăsin rău !

Și se temea grozav de moarte, cu toate că eră sănătoasă ca mărul care-i mai sănătos, tânără ca o brândușă, sprintenă ca o șopârluță și frumoasă, Doamne ! cât să-i bei apă din gură. Dar un vierme-i ședea la imimă, și p'acel vierme nu-l putea omori. Ea nu-și putea închipui cum ar fi să se mărite ea cu altul, nu cu Todoru lui Gavrișu Ursului. Nu-și putea închipui cum să iee el pe alta, și nu pe ea ! Și-ar fi luat-o Todor cu drag suflet, dar vezi că lelea Tudorica, mama Ileenii nu s'ar fi învoit la una ca aceea odată cu capul. Din astă pricină la ei eră tot vorbe, tot neînțelegeri, tot împruscături. De mergea Ileana la isvor după apă, măsa o descălea și-n casă cum știa ea, dar atâta nu-i eră destul ; când eră Ileana prin ogradă, își mai scotea capul și pe fereastră de-i bătea pe-rele : Ileană, de stai în vorbă cu focuitul ăl de Todor îți sfărm capul ca la șarpe !

Când venea acasă, nici nu apuca bine a intra biata fată în casă și și începea lelea Tudorica : Te-ai cumpenit să stai până mâne, iar te-ai întâl-nit cu sărântocul ăla ! Mâncaț-ar focul capul și năravul tău !

Ori unde mergea — tot așa ; ori de unde venea — tot așa ! Zi bună nu mai avea cu măsa din pricina lui Todor, și el — săracul, nu eră vinovat. Ce purtă el vina, dacă-i frumos și li-i drag la fete de el ? Intru cât eră el vinovat, dacă nu'i mai avut ? Adică o leacă de vină — ce să zicem — avea și Todor, că știa jucă mai bine de cât toți feciorii, știa zice'n fluer și-n frunze de-l cunoșteai dintr'un sat de feciori, eră înalt și sprâncenat de n'avea soață în șapte târguri. Și lui îi eră dragă Ileana Todorică și la Ileana-i eră el drag, dar drag ca sufle-

tul, drag ca lumina ochilor, și măsă numai nu plesnea de necaz. cum de-i e Ileenii atât de drag, cum de nu se uită ea după alți feciori mai din oameni, cum de chiar pe el și-a pus ochii?!

În ziua de Sânzienne ei i s'a arătat un „mărăsin rău“! Din minuta aceea era ca buigată de cap. Umbla ca prin pământ, n'avea voe la nimic.

După eșitul din biserică a mers ață acasă și s'a desgătat și s'a pus pe prispă afară la soare. Leica Tudorica găta prânzul și toți căsenii se așezară pre lângă masă, numai Ileana nu. „Tu fată hăi! strigă lelea Tudorică, tu hai la prânz, nu gogi pe prispă, că nu ți-a murit odorul.“ Ileana nu zise nimic, se ridică încet și se apropie de masă, mîncă, nu mîncă, sta și ea mărturie acolo ca să nu mai pornească pe drăguța de măsă cu gura pe ea. Când se depărtară toți de la masă, se depărtă și ea. — Dar ce-i cu tine fată, ce mergi așa de nu iai cele vase să le speli, întrebă măsă. Iar ea se întoarse, adună vasele de pe masă, merse cu ele în tindă și le spălă pe cornul vetrei; le liciori așa în neștire, ca dusă pe altă lume, apoi iar se puse pe prispă la soare. Măsă văzând-o așa iar se puse cu gura pe ea: Dar ce-i cu tine, ha! Gată-te și te du pe uliță, mergi la joc, nu-mi cloci aci, că-i cloci când vei fi babă!

Și Ileana iar tăcu și făcu după poruncă, se îmbracă în haine de sărbătoare și se duse la joc. Acolo tot tineretul era adunat, toți jucau și iueau, numai Todor sta lângă ceterași (lăutari) și trăgea dintr'o țigară. Dar când văzu pe Ileana ivindu-se îi eși înainte iuind

Hai leliță mai de grabă
Că jocul minteni se gată!

Toți râdeau, chiar și Ileana zâmbi a râde și-și uită pe un minut mărșinul cel rău.

Jucară câteva jocuri cu voe bună, când numai văzură pe Todorica venind ca o pară de foc, și cum jucau tinereții în șură, o zăriră când intră ea pe poarta ogrăzii, unde era jocul. Dar și să nu o fi văzut, ar fi știut că-i p'aci p'aproape, că-și deschise din drum gura cea toată știrbă.

— „Așa, pulhără afurisită, adecă acasă-mi umbli tot drâmboiată, iar aci te aflu râzând și jucând cu hașmândăul ursului. Te-oi învăța eu ascultare! Adică pentru unul ca el te-am ferit de foc, de apă? Mai bine te sugrum ca pe un pui de vrabie, decât să te văd cu el!”

În gura ei a stat jocul în loc, fetele schimbau fețe-fețe, feciorii stau ca înlemniți. Todor lăsă pe Ileana de mână și s'a făcut galben ca ceara, iară Ileana rupse a plânge și se depărtă plângând de la joc. Muerile care ereau pe la joc, au cercat să domolească pe lelea Tudorică, dar gândea-i că arunci pae pe foc, așa se bobotea ori de ce vorbă zicea cineva. S'a spart jocul în gura ei.

Din acea minută Ileana zi bună nu mai avu; nu putea eși de rușine între oameni, că se temea că toată lumea tot de ea vorbește. Și drept erea, că multă vreme satul ferbea numai de ceea ce făcuse Todorica la joc. La lucru la câmp încă nu mai mergea Ileana, ci stătea toată ziua pe prispă și împungea într'o cusătură. Dar cine ar fi băgat bine de seamă, ar fi văzut, că mai mult descoasă decât coasă. Câteodată se pomenea cântând :

Măi bădiță pentru tine,
Cu mămuca n'o duc bine,
La fântână nu mă mână
Num'odată 'n săptămână;
La prilaz nu-mi dă răgaz

Cată bade să te las !
Bade pentru dumneata
Mă topesc ca cânepa ;
Bădiță de dorul tău
Mă topesc ca inu'n tău

Și se topea de pe picioare biata Ileana, se topea văzând cu ochii. Măsa zicea că-i din gălbinare și mease la toate babile să-i descânte, dar în zadar ; ea se topea de picioare.

Când a fost la Ilie-proroc clopotele dela biserică gândea că s'or sparge așa le trăgea fătul. — Oare trag de mers la biserică ? ori trag de mort ? — Ba trag de mort, a murit Ileana Todorichii.

Lelea Tudorica umbla bocindu-se cu capul despletit ca o nebună și smulgându-și părul, dar în zadar, de și-ar scoate și ochii tot nu mai poate aduce înapoi sufletul Ileni, nu, că el e acolo sus unde sunt sufletele cele curate. Nici pe ceea lume nu cred s'o mai vază lelea Todorica, că ea nu-i modru să meargă unde s'a dus Ileana.

Și oare dece lelea Todorica se împotriva atât de tare, de nu vrea să vază pe Ileana nici jucând cu Todoru lui Gavrișu Ursului ? Doară nu era destul fecior, ori doară ea era cea bogată mare ? De unde ! P'o formă erau de avuți, dar vezi că lelea Tudorica e din neam mare ; are un frate popă și o soră preteasă, ea încă-i fată de morar și-și zicea : eu numai pe Ileana o am, am casa mea, locșorul meu, vacile mele, am frați și surori domni și doamne, pe Ileana trebuie s'o fac batăr dăscăliță, de nu chiar preteasă ! Că Gavrișu Ursului, tata lui Todor, încă nu era lipit pământului de sărac, avea și el jugul lui și moșioara lui — dar ce-i drept — avea și o droae de copii, feciori și fete, și

dacă ar fi dat la împărțit, puțin se venia la unul. Deci se temea lelea Tudorica, că Todor i-a intra în bine și între neamuri și numai i-a face neamul de rușine.

Acum nu i-a mai face neamul de rușine, că satu-i mare, fete-s multe, și mai mari și mai mărunte și-o afla și el una. Dar lelea Tudorica nu-și mai află fata în veci ! Se poate tot bocî până n'a vedea bine. — Vedeți ce face fala ! Apoi bună-i fala goală ? Bună în foc s'o arză de fală !

„Minte de muiere, și pace“

Satul nostru nu-i sat mic, că are peste 450 de fumuri, și mai la tot fumul este o femeie și mai fie-care femeie are o meliță : dar dacă ai pune la un loc toate mielițele din sat și le-ai pune să melițe de odată, toate ar amuți, când lelea Ana, murea lui George a Pascului, ar prinde la ceartă cu cine-va. ☼

Are un glas ca un clopot de cele mari din turnul Sașilor din Bistrița Apoi, 'cum li-e casa în deal răsună tot satul când își desmeardă bărbatul, ori are de împărțit ceva cu cine-va. Și'i se aude des gura peste sat, iar a badii George nu o aude nimeni ; deși nici el nu tace din gură, dar glasul lui pe lângă al lelii Ana e ca glasul unui pui eșit de acum din găoace pe lângă glasul unui cocoș.

Când începe ea : „Măi George, măi, tu nu ești bărbat, măi, tu ai fi bun ciuhă în cânepă, mă !“ Atunci tot satul știe, că lelea Ana-i acasă și că și badea George a sosit de unde-va.

Și lelea Ana rar îi acasă, că are multe trebșoare

prin cel sat, mai pe la mătuşa Frăsina, mai pe la nănaşa Anghilina, mai în dreapta, mai în stânga, ca omul cu treburi. Ear badea George mai mult e p'acasă, când nu-i tocmai lucru câmpului. Că badea George are agonisită frumoasă pe lângă casă, are oițe, purcelași, văcuțe, bouleni, vițalandri și câte și mai câte. Nu-i el tocmai coada satului, de și chiar fruntea încă nu-i.

Și are badea George cu lelea Ana doi copii, un fecior și o fată; atâta li-e toată prăsila! Niculae, feciorul lelii Ana — că ea nu zicea copiii noștri, ci copiii mei — Niculae, cum zic, se însură, după ce veni din Beciu, unde a cătănit trei ani de zile; luă pe Floarea morarului și o aduse noră la lelea Ana, dar îi spuse curat lelii Ane, încă până a nu-i aduce pe Floarea morarului de noră: „Mamă, eu mă în-sor, dar pe femea mea numai eu vreau să fiu prefăcutș, nu și d-ta, nici o vorbă legănată n'ai să-î zici, că eu nu-s-tata, să rabd câte vrute și nevrute dela d-ta, eu îs eu, niu rabd de la nime nimic; fac, lucru, agonisesc pentru casă, muierea mea va avea să facă asemenea și să țină casa în rând bun. Dar morcotită și frământată nu o voi lăsa, mai bine-mi voi face un bordei în capul satului ca țigani, și acolo voi șede cu ea și vom trăi cum va vrea Dumnezeu. Așa te gândește, mamă. De vrei așa, cum zic eu, și-o aduc noră în casă de unde nu — lume-i largă, mi-oi afla și eu un petec de pământ, să-mi pun o cociubă de casă, și de n'oi veni în casa, unde m'am născut!”

Așa zise Niculae, și el știa ce grăește, că doară era de 25 de ani, și numai trei ani a fost dus de acasă, dar 22 de ani acasă a fost, știa bine ce plătește gurița mamei sale, când prindea la vorbe de pricină, și știa și aceea, că d'ar fi fost cineva chiar drac, trebuia să pună pușca jos dinaintea lelii Ane. De aceea își gândise el așa: o să spun mamei tot

ce am de spus, înainte de cununie, că după aceea-i prea târziu, va zice că cu *haboca* m'am băgat în casă peste ei, eă ei n'au voit, că teacă, că pungă, și pricina va fi gata.

Nu-i vorbă lelea Ana înhobă niște ochi mari când auzi pe Niculae vorbind astfel, și se și scapă să zică : „Dar ce, dragul mamei, nici nu ai luat'o și te-ai și întărâtat în potriua mea ? E ceva grofoaie, să nu-i zică omul o vorbă bună și înțeleaptă că doară de acea-s bătrânii în lume, ca să învețe pe cei tineri și nepricepuți...”

Dar nu apucă să zică mai mult, că Niculae-i curmă vorba : „Auzi mamă, ce am zis, am zis, eu nu vorbesc de două ori tot aceeași vorbă, că nu-s beat : de te legi, că în lucrurile noastre și în vorbele noastre amestec nu-i avea, o aduc, lucrăm amândoi, facem ce trebuie, dar d-ta cu vorba să nu încerci a ne face trai rău ; nouă ne dă bună pace... Ori mă duc și șed la socrii până în primăvară, iar atunci îmi fac casă lângă moară, îmi dă socrul petecul cel de loc, ce l'a cumpărat din jos de moară”.

Intr'aceste nimeri și badea George, tatăl lui Niculae în casă și întreabă, ce vorbe au ? Iar lelea Ana începu numai de cât : „Ce să avem ? Uite tu aci la Niculae, că nici n'a adus pe grofoaia morariului în casă și 'mi și dă porunci, ca să nu-i zic nici o vorbă legănată, ca și cum eu nu ași ști ce să zic, și când să zic ? Ca și când eu ași merge în binele ei, iar nu ea în binele meu ! Una ca asta n'a fi ! Eu sînt capul casei, de vă place bine, de unde nu — ducă-se și Niculae și voi toți unde a dus mutul ieapa, dar eu poruncitor în casă n'oi suferi !”.

„O, ho, ho ! muiere, zise badea George, noi în-surăm pe Niculae, că-i al nostru, va rămânea sprijin bătrânețelor noastre, e harnic, muncitor, cum-

pătat. iar noi pe zi ce mergem suntem tot mai slabi. Apoi fata azi mâine om mărita-o, iar Niculae cu muierea lui au să ne iee locul, să fie cu noi până vom avea zile. Drept și mai drept, că mie nu mi-ar plăcea, ca ei să fie aici deschiliniți de noi, nici mi-ar plăcea ca ei să ne facă zile amare, ceea ce nici nu cred că s'ar întâmpla, dar aceea încă n'ar fi dreptate, ca noi să le facem traiu rău și zile negre prin vorbe nesocotite și porunci din seamă afară. El se însoară, vom trăi la o laltă, vom munci la olaltă și-i mai lăsa și tu, babă, din holca cea mare, ce o faci pentru toată nimica“.

— Ba că una ca aceea n'a fi, mai bine ducă-se câte zile a crescut și Niculae și fata morariului, că am auzit eu din bătrâni, că fetele de morar numai să doarmă la umbră sunt bune și să iee de-a gata. Fără, de se leagă, c'a fi cuminte și a asculta de mine, vie-mi în casă, de unde nu — largă-i lumea, voi afla eu pentru Niculae una, care să fie cum vreau io!“.

— „Vezi că mie alta nu-mi trebuie, numai pe fata morarului!“.

— „Atunci ia-o, dar nu-mi da porunci de pe acuma, că ce să zic și să nu zic în casa mea!“.

Badea George însă, ca om cuminte grăi așa : „Știi ce, Niculae dragul tati! Dacă ție fata-ți place, ia-o, nu te opresc, nu te silesc, ia-o și o adă aci ; de vom putea trăi ca oamenii cei de omenie — bine, de unde nu, sus e Dumnezeu, ne-o îndrepta el ce să facem. Din partea mea supărare nu-ți avea și tare cred, că nici eu din partea voastră, iar măta și-a mai veni doară în fire, că amu nu-i copilă să nu priceapă binele și răul“.

Așa, cu vorbe, cu înțelegeri și neînțelegeri, se gătară de nuntă și când fu colo către săptămâna albă, Niculae era cu muiere, și Floarea morarului

era cu bărbat. La ospăț a fost multă voie bună, ca la ospete; chiar și badea George, socrul cel mare, care nu jucase doară de la ospățul lui, acumă juca și el. Se bucura bietul om văzând cât de bine se potrivește Niculae al lui cu Floarea morarului, că cunoștea pe Floarea și știa că-i copilă blândă și așezată; când o jucat jocul miresei pe bani, nu se putu răbda să nu chiuească :

De-ar fi Ana ca mireasa,
Nu o-ași da pe lumea asta !

Ospeciorii bătură în palmi, strigară vivat ! muierile râdeau, iar lelea Ana sta să crepe de necaz că bărbatul ei acolea într'o lume de oameni o face de răs. „Lasă că te-oi coace eu !” își gândea ea și înghiția noduri. Central University Library Cluj

După ospăț trăiră ei în pace cât trăiră. În cele dintâi săptămâni nu-și arătă lelea Ana dinții, ca să nu zică lumea, că nici nu i-a intrat bine nora în casă și s'a apucat cu gura de ea. Dar cam pe la jumătatea postului mare începu mai cu o vorbă lmai cu alta, când nu erau bărbații p'acasă până când biata noră începu odată a plânge dinaintea dâșii.

Atunci lelea Ana își eși din sărite, uită că-i postul cel mare, vremea spoveditului, și începu mai cu grosul : „Dar ce te miauni, că nu ți-a spart nimeni capul ; pentru că ți-am spus ce-i bine, știu că n'am făcut cel lucru mare, că doară în casa mea îi slobod să zic și eu o vorbă. De altmintelea, draga mea, de nu-ți place, eată p'aci drumul, ușa-i slobodă, nici am răs când ai venit nici n'oi plânge când te-oi duce“.

Dar aceste vorbe și altele de neamul acestora le zise lelea Ana îndesat, colea, cum știa dumniaei când o apuca hărnicia.

Când veniră bărbații acasă, cum cărau gunoii aflară pe biata Floarea plângând, iar pe lelea Ana făcându-se toată țiră de se auzea peste sat.

— „Da ce-i babă?“ întrebă badea George îngrijat, când văzu ce-i la el acasă. — De ce plângi?“ întrebă Niculae pe Floarea, ce ți s'a întâmplat?“.

Floarea nu putea scoate nici o vorbă de rușine pentru vorbele ce i le aruncase soacra sa din chiar senin, iar lelea Ana începu și mai pogan :

— „Ce să fie? Dumneaei, grofoaia, fișpăniță, se miaună pentru o vorbă mică ce i-am spus-o ; se miaună, că ce am zis... no ! ce foc s'o ardă am și zis?... Ce-am zis baroniță?“ ?

— „Destul ! grăi Niculae, destul mamă ! Eu n'am adus pe Floarea de batjocura dumitale, să-i pui câte nume îți es din gură toate ; eu de batjocura nimănui n'oi lăsa-o. Ii sunt bărbat, eu singur am s'o mustru de va face ceva nu dumneata, că nu dumneata te-ai cununat cu ea ! Floare, nu plânge, îmbracă-te omeneste, strânge ți în ladă ce ai, și te duc acasă eu cu capul meu, ce va mai fi vom vedea !“

Așa grăi Niculae, iar badea George apucă pe lelea Ana de fuiorul dracului și făcu ce nu făcuse nici o dată, o boteză una și bună, și-i zise : „Fire-ai a dracului de scorpie, adică nici cei tineri să n'aibă pace de gura ta ! Nu-i destul, cât ți-ai spălat gura pe mine de 26 de ani“.

Ea țipa, el da. Niculae nu sări să facă pace, ci punea pe car zestrea Floarei și o duse acasă, și mai mult nu o aduse, ba rămase și el la socrii până în primăvară, când ajutat de tată-s'o și de socru-s'o, își făcu cuibu lui, unde nu împedeca pe nimeni și unde nu-i era muerea supărată de nimeni.

Satul era plin, că Niculae de groaza harniceii de

măsa, fu nevoit a se muta din casa părintească, că masa tot cu gura pe Floarea sta, iar el Niculae, ținea mult la nevasta lui, la Floarea Moraru-lui, care era frumoasă și harnică și cuminte, cât suflet de om botezat n'ar îi avut pricină de a se mânیا pe ea. Tot satul ținea cu cei tineri, tot satul știa cine-i lelea Ana și ce-i plătește gura, dar mai bine de cât toți știa badea George care umbla ca prin pământ de rușine, că s'a zărăstit fecioru-s'o de la casă de groaza gurii mumă-sa.

Incet cu încetul însă prinse a tăcea satul despre întâmplarea lui Niculae, mai cu seamă pentru că pe el în toată ziua îl vedea ajutând tătâne-său la toate lucrurile economiei, amândoi plugăreau, amândoi erau în tot locul la lucru : la coasă, sapă, seceră ș. a. Iar Duminecele și sărbătorile își aducea și nevasta la ai lor câte p'un ceas două, dar să se mai mute acolo cu șezutul, nici el nu se îndemna, nici îl îndemna tată-s'o, că știa cine-i lelea Ana.

După vre-o doi ani de zile iarăși a fost nuntă mare la casa lelei Ane, zic la casa lelei Ane, că ea așa zicea : „Tot ce-i aci, e al meu, pe toți vă pot scoate afară ori când ași voi, că al meu e bunul“. Adevărat că casa și moșia a ei erau, că badea George se măritase la ea în casă, fiindcă ea era singura fată stătută, dar bogată, iar la el a-casă fuseseră prunci mulți.

Poate de aceea și era lelea Ana atât de puravă, unde știa că al ei e bunul nu al bărbatului ei. Drept e și aceea, că altă [mulier] mai așezată ar fi cunoscut, că deși moșia și casa sunt rămase de la părinții ei, dar badea George a fost acela care s'a trudit și-a muncit, de a ținut pe bătrânii lui socrii când erau la neputință; el lucra moșia aceea și creștea vite, de aveau tot mereu cele trebuincioase, el plătea dările și toate necazurile, iar ea lelea

Ana, numai își bătea cea gură, când cu unul când cu altul, dar mai mult cu el. De aceea nici nu sili-se pe Niculae să rămână la el, ca să nu-și audă și acela și nevasta lui, câte auzise el bietul George. Bag seamă badea George a iscodit chiuitura aia :

De cât în casa muierii
Mai bine 'n temnița țării

Așa dară la casa lelei Ane era iarăși nuntă mare că amu își mărita pe scumpa mamii, pe draga mamii, pe singura fată, pe Măriuca. O mărita după un om cu stare, ce ședea numai peste drum de la ei, după Vasilica Ferecatului, care era singur la părinți și era om așezat, blând și bun ca pita cea bună.

„Niculae, zicea lelea Ana, mi-a fost adus în casă o scorpie, cu care n'am putut eși în capăt, l'am duduit, m'am mântuit de el, acum îmi aleg pentru Măriuca un ginere care știu că n'a gremujda înaintea mea și de a fi după cum se arată, îi dau din tot ce avem pe jumătate, iar jumătate îmi țiiu mie pân voi avea zile, apoi după moartea mea, și acea jumătate s'o împărți în două : una Măriuchi și una la amărâtul de Niculae, pe care l'a bătut Dumnezeu până după cap, cu fata cea făloasă și puturoasă de morar“.

Așa spunea lelea Ana cumetrelor ei, care vezi bine, de față'i dau drept, dar pe din dos ziceau, că și lui Niculae s'ar cuveni să-i dee amu ce i-a da, să nu lucreze pe la alții, în brazdă streină, iar fata să se îmbuibeză în bine, că doară frați sunt amândoi, la unul se cade ca și la cela-l'alt.

Vasilică Ferecatului luă pe Măriuca lelei Ana peste voia tătâne-său. Ferecatul tot mereu îi zicea lui Vasilică : Dragul tatii, cu Ana tu nu-i scoate-o la cale, că ni-i casa numai peste drum ; cum aducem pe Măriuca la noi, va vrea Ana să fie mai

mare și aci ca la ea acasă. Apoi una ca asta eu n'oiu răbda. Apoi dragul tăii, să zici că îi merge doară tu ginere la Ana'n casă, eu nu te opresc, dar știu, că cu ea nu-i mâna-o, că-i numai ca ea, nici feciorul ei n'a putut eși cu ea la capăt, d'apoi tu, strein?... În toată ziua ți-a striga: Ești în binele meu, când vreau atunci te scot de aici. Una ca aceea știu că nu ți-a plăcea. Fără tu să nu zici că te desmint, de-ți place fata și de chibzuești, că-i putea trăi cu ea, tu ia-o, adă-o aci, dar apoi nu măsa să fie mai mare la noi în casă, nu ea să poruncească. Că uite, eu cu măta cuvânt legănat n'am avut de când ne-am legat de lume, nici cu alți oameni din sat, iar amu la bătrânețe, încă n'am vrea să avem, chiar din pricina Anii."

Așa zicea și muma lui Vasilică. Dar ce să zicem, bag seamă, i-a fost scrisă, că el a luat'o și a dus'o la ei acasă numai peste drum de la lelea Ana.

Și era făloasă lelea Ana că și-a putut mărita fata după un om ca Vasilică și așa aproape. „Suntem ca'ntr'o casă“, zicea ea cumetrelor ei, stăm poartă de poartă, s'a împlinit cântecul :

Nu mă da maică departe
Să vin cu dăsagi'n spate
Cu dăsagii băerați
Și cu ochii lăcrămați.
Ci mă dă maică'n veciui
Să te văd seara ce cini,
Dimineața ce prânzești
Peste zi cum mai trăești !!

Acest cântec îl cântă lelea Ana și la nunta Măriuchii cu glaja'n mână după ceterași.

Ce să zică omul, la început gândiai, că o să meargă trebile strună de bine. Că era iarna, când

s'au luat. Bărbații peste zi erau la pădure, mai cărau gunoiu, mai pe la grajduri la vite, iar muierile cu ceva cujeică (furcă lângă foc). Mai venea lelea Ana peste drum la fată p'o minută două, iar minutele ei erau de dimineată până către amiază; mai mergea Măriuca cu cea furcă la măsă, că doară era numai peste drum.

Dar veni vremea de pus pânză. Atunci lelea Ana își dă cu părerea, că Măriuca ei să pună răsboiul la ea în casă, că'i mai vederoasă, mai în fața soarelui, se vede mai bine. Cuscra-sa, lelea Frăsina, mama lui Vasilică, însă zicea că nu acolo ci în casa ei, că doară cum am țesut acolo două rânduri de muieri și Măriuca va putea țeasă, va vedea, că nu-i ponhoasă—feri Doamne.

Când era chiar soborul mai mare, nimeresc din pădure și bărbații, badea Ferecatul, fiu-s'o Vasilică și cuscru-s'o badea George, că fuseseră cu trei care în pădure, să aducă lemne mari, de care are lipsă o gazdă în ori-ce vreme. Ei nimeriră deci acasă chiar când muierile țineau sobor despre pusul pânzii. Lelea Frăsina, cum văzu carele intrând, zise către Măriuca : Măriucă dragă, așterne tu masa că bărbații-s osteniți și flămânzi, că de ast-dimineată n'au mâncat, că n'au voit să și ia merinde cu postul ăsta. Pune și oluțul (urciorașul) cu vin ars pe masă și păhărelul, c'or bea câte o leacă, să se mai desmorțească."

Și făcu Măriuca cum îi spuse soacră-sa, iar lelea Ana ofta clătind din cap : hm ! bine-a zis cine-a zis :

Cătu-i lumea și țara
Nu-i slujnică ca nora !

Lelea Frăsina auzi oftatul lelei Aue și nu se putu răbda să nu-i zică : „D'apoi ce-i, cuscra, ori doară

ca pe-o slujnică port eu pe Măriuca d-tale, adecă nici nu pe a d-tale că a dumitale a fost numai, dar acum e Măriuca noastră, nora mea, nevasta feciorului meu, ca pe o slujnică o port eu? Să spună ea că-i aci!”

Intr'aceste intrară și bărbații în casă și văzând urciorul cu vinars pe masă, îi râseră care de care, dar văzând cu ce ochi acrii se uită cuscrele una la alta, simțiră că aci s'a întâmplat ceva. Ferecatul, care de alt cum avea și el nume ca alți botezați, că-l chiema Pavel Pârcălab, da 'i ziceau „Ferecatul“, căci el își făcuse cel d'întâiu car ferecat cu fer la noi în sat; Ferecatul, care cu ochii săi de vultur văzu, cum intră'n casă, ce cale-i pe vale, se apropia de masă, luă urciorul în mână și chiui așa mai încet, nu chiar ca la nunți:

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Cine vrea să nu mai moară
Țină glaja sub suoară!

Aceasta o făcu el să vază mai bine ce-i între borese, că vedea el că ceva pricină trebuie să fie, că prea erau posomorâte, de gândiai că li-a dus Someșul cânepa.

Cuscru-s'o și fiu-s'o râseră și bătură 'n pălmi la chiuitura Ferecatului, nevasta încă zâmbi. Muierea Ferecatului, lelea Frăsina, muiere șăgalnică, zise către cuscru-s'o: „Dar chiuește și d-ta una, că uite vijdorogul meu gândești că-i holteiu, așa o mână“. Numai lelea Ana sta tot încrețită și cu sprâncenile adunate, nici în preajma vinarsului nu se desgheta. Dar Ferecatul e dtac împelițat, el știe de unde să înceapă lucrul, ca să iasă unde vrea el. Se făcu de-o-camdată a nu băga de seamă posomorala lelii Ane, destupă urciorul, umplu un păhărel și începă a închina:

— „Să trăești cuscre; ți-oiu închina dumitale

întâin, că boresele nu cred că n'au băut pân'am fost noi duși. Dumnezeu te ție, să-ți țină Dumnezeu sănătatea și iosagul, Dumnezeu te ferească de tot răul ; dee-ți Dumnezeu tot bine și veselie, să trăiască și cuskra și copilașii noștrii !"

Iar badea George tot răspundea : Dumnezeu te auză !

Apoi după ce bău, Ferecatul umplu păharul pentru badea George. Acesta îl luă în mână și închină la cuscră-sa :

Să trăești cuscră !

— Dumnezeu te audă !

— Dumnezeu te țină !

— Și pe domniata.

— Dee-ți Dumnezeu sănătate !

— Și d-tale.

— Dumnezeu, ferească-te de tot răul !

— Și pe d-ta !

— Să trăiască și cuscrul.

— Și copilașii noștrii !

— Dumnezeu te audă !

Acum bea badea George vinarsul și păharul gol îl puse pe masă glumind : „Vai că tare-i cuscre, mă mir cum de-l beau muerile ?“

Toți rupseră în hohot de răs, lelea Frăsina-i răspunse râzând : „Cum să-l bea muerile, ia cu gura ca bărbații, că-i păharu cât un cuiu, cum îl pui la gură nu-i !“

Numai lelea Ana sta drâmboiată, fierbea de năcaz, să alții își fac voe bună, pe când ea 'i necăjită și amărâtă de para focului, își sfărma capul, cum să înceapă o leacă de gâlceavă, fără de care ea nu era sănătoasă. Și-i veni apa pe moară, că badea Ferecatul umplu păhăruțul cu vinars și întinzându-l muierii sale zise : Inchină la cuskra ! Și

luă lelea Frăsina păhăruțul în mână și întorcându-se spre cuscră-sa, începu a închina : „Să trăești cuscră ! Dumnezeu te țină, Dumnezeu să țină pe bărbații și pe copiii noștrii“..

Dar lelea Ana tăcea de ai fi jurat că-i mută ; ea, melița satului, acum nu da nici un glas. Oare ce-o fi asta ? gândi badea George, care tot tremura, că lelea Ana va porni ca o furtună. Badea Ferecatul sta numai și se uita, până-și bău lelea Frăsina păhăruțul și apoi înturnându-l cu fundul în sus zise : Nici atâta rău să nu dee Dumnezeu !

Apoi umplu badea Ferecatul păhăruțul și se apropiă cu el de cuscră Ana : „Placă, cuscră, ian vezi de ce mor oamenii ?“ Dar cuscră, în loc să ia păharul, mulțami cum știa ea mai frumos :

— Mulțamesc, cuscre, da io n'oiu bea ; nici să fie aur nu mi-ar intra pe grumazi, atâta-s de ne-căjită.“

— „Dar de ce, rogu-te ?“ întrebă badea Ferecatul.

— „D'apoi, cuscre, cum n'oiu fi, că uite dumneata, pe cum bine știi și știe tot satul, numai fata asta am și eu cu inimă către mine și... hi... hi... (plânge) hi... hi... hi !

— „Dar ce-i, pentru Dumnezeu“, întrebă bărbății, toți trei de-odată.

Dar lelea Ana se făcea că se 'nădușește de suspine și de oftări, plângea și se dăolea cu lacrimi de scroafă, nu putea nici gremujda de supărare mare.

Atunci badea Ferecatul, om, care n'avea vreme să aștepte până și-a găta cuscră-sa plânsul, întrebă răstit pe muierea lui : „Frăsină, ce ați avut ? Că aci ați avut ce ați avut.“ Eiar lelea Frăsina nu așteptă s'o mai roage odată, ci începu : „D'apoi ce să avem, nimica toată !“

— „Da, borborosi lelea Ana plângând, aceea-i

la d-ta nimica toată, că ți-am dat fată ca o floare și mi-o faci slujnică, ba îi mai rea ca o slujnică, că slujnica capătă slobozenie dela stăpâni să-și caute părinții, dar fata mea 'i oprită să nu vină la mine !"

— „Cine o oprește, cuscră ?" întrebă Ferecatul.

— „Cine te oprește, draga mamei ?" întrebă lelea Frăsina pe noru-sa.

Nu apucă însă nevasta a căsca gura, că draga sa de mamă și începu :

— „D'apoi nu-i opreliște aceea, când nu-i sloboadă ca să pună stativele cu pânză la mine în casă să-i pot eu mânji și slobozi, și face țevi, cum se duculește ? Că doară io-s mama ei, io am crescut'o... hi... hi... hi !

— „Atâta-i tot necazu ?" întrebă Ferecatul râzând ; „o ! atunci poți bea un păhăruț de vinars, c'a fi cum va rândui Dumnezeu. Fata d-talé-i numai peste drum dela d-ta, poate merge să te vază și poți veni să o vezi, dar—ori te superi, ori ba—să meargă ea cu stativele din casa mea și să șează acolo cu zilele de-a rândul, nu mă învoesc nici eu. Ea-i măritată, are să lucre și să trăească pentru bărbatul ei și în casa bărbatului ei. La casă e mult lucru, nu numai siativele ; noi bărbații suntem mai mult tot duși, ear muierile nu pot sta numai la stative, și p'afară mai e câte ceva, mai niște oițe, mai niște gălicioare, porcei, viței, apoi de acele a grijit tot Frăsina singură, de-acum ar fi vremea să mai aibă și sprijoană, că de aceea și-a însurat feciorul.

— „Așa !" borbosi lelea Ana, „adecă fata mea să fie slujnica cuscrii, ear eu, care am făcut'o și am apărat'o de foc și de apă, și am cruțat'o ca pe apa puțină, eu să fiu dosedită de a nu o vedea numai când vor voi străinii ! Una ca asta nu va fi !"

— „Dar taci babă, grăi atunci badea George, și tu ai avut noră 'n casă, dar de gura ta s'a dus cu fecior cu tot ; acum vrei să faci pricină și între fată-ta și ginere-to ? Nu te temi de Dumnezeu, că te-a bate, că-i postul mare !”

— „En taci,” — se înfuriă lelea Ana — „că nu cu tine grăesc ; fata-i a mea, casa-i a mea, în casa mea va pune stativetele, ori de nu, n'a țeasă nici aici ! Așa să știți, că de nu lăsați după mine, râde dracul de voi !”

— „Ba râde dracul de tine, cuscră, nu de noi toți, zise Ferecatul apăsător, cum zicea el când era mâniaș. Ți-ai măritat fata, e măritată, nu-i a duc mitale mai mult, nici nu poftesc să fie a mea, e a lui Vasilică, el îi este bărbat, de-ar duce-o în vârful muntelui, ea trebuie să meargă cu el, fără de a gremujda !”

Acum începu și Măriuca a plânge, văzând că nimeni nu prinde parte la măsă, ear Măriuca era neam cu măsă, care văzând'o plângând, începu mai avan a se dăoli : „Vai de mine și de mine, că numai o fată am avut, și nici aceea n'a avut parte de noroc în lume !”

Lelea Frăsina se uita boldiș la cuscră-sa, văzând'o că face gâlceavă fără pic de pricină ; Vasilică sta și se mira, ce poate să aibă nevasta lui, de plânge, că el nu-și putea închipui să plângă cineva din chiar senin, nebătut ; badea George era galben ca ceara de rușinea ce i-o face odorul de muiere ; iar badea Ferecatul sta și el uimit și nu știa, cum să curme gâlceava. Lelea Ana cu Măriuca se tot boceau. Atunci se apropiă Vasilica de nevasta lui și-i zise :

— „Măriucă, nu te boci, așteaptă pân' a muri măta, c'apoi ai vreme să te bocești până nu-i vede bine. Bătută nu ești ; flămândă și goală încă nu ești, taci dar și-ți caută ceva de lucru, adă pe

masă, că noi venim de la lucru, nu de la sfaturi. Iar d-ta, soacră, de vreau, bea un păhăruț de vi-nars și te pune de mănâncă cu noi, de unde nu —du-te acasă, nu face gâlceavă între noi că nu-ți mănăcăm bucăturile“.

Atunci lelea Ana ca nebună se repezi pe ușă a-fară țipotind cât o lua gura: „Tulvai, că vreau tâlharii să mă omoare“, trăgând pe Măriuca după sine. Dar Vasilică prinse pe Măriuca de mână, să nu o lase, iar văzând că se svârcolește și vrea să meargă după măsură, o apucă de cap și o hăți îndărăpt strigând: „Te-ai măritat, șezi unde ești, ori de nu—te trăznește Dumnezeu sfântul și pe tine și pe măta!“

Văzând lelea Ana ce-i și cum temându-se să nu o încaere și pe ea, fugi mănâcând pământul și strigând: „Ești, oameni buni, că tâlharii îmi omoară fata“. Tot așa merse țipotind pân acasă, acolo deschise fereastra cea de către drum și de-acolo făcea o holcă, de se adunară vecinii în gura ei. Cei din casa Ferecatului stau înmărmuriți; Măriuca se bocea după ușă, lelea Frăsina își freca mâinile și ofta, badea George sta pironit pe un scaun, ca înlem-nit, iar Ferecatul nu se putea destul mira, cum poate cine-va face gâlceavă de nimica. Oamenii în drum și pe la poartă stau cu gura căscată, neștiind ce să zică, ce să facă. Iar lelea Ana tot melița din fereastră.

Erau aci Paștele. Tot satul era voios. Numai în două case era necaz de moarte; în casa Ferecatului și în casa badii George. În casa Ferecatului era năcaz, că Măriuca, nevasta lui Vasilică, era dusă de la el; prin sat lățise lelea Ana vestea, că n'a fost modru să mai trăiască fiica ei în casa Ferecatului, că toți sunt niște oameni îndărăvnic. Ferecatul o purta ca pe o slujnică, Frăsina, cia

soacră nu o părtinea, iar Vasilică, ca bărbat, o bătea, de sta să o omoare cu bătăile. Oamenii, vezi bine ca oamenii, unii credeau iar alții ziceau : Știm noi, ce poamnă bună e lelea Ana, că nici dracul că-i drac și să nu se pună în simbră.

În casa badii George era și mai mare năcazul; el zăcea în pat, se îmbolnăvisese de rușinea ce i-o făcuse lelea Ana, cât nici în Vinerea de Paști n'a fost la biserică, să se spovedească și să cuminece ca creștinii, nici în ziua de Paști nu putu merge la biserică, când chiar și cei mai din urmă oameni nu rămân pe acasă ; el zăcea dus.

Iar lelea Ana cu Măriuca făceau chibzueli, peste chibzueli, și Badea George le auzea din pat și ofta, de se înădușea, neputând zice nimic. Chibzuiala leli Ana era așa, că ea va despărți pe Măriuca de tâlharul de Vasilică și-și va aduce ginere în casă că și așa George tot boleşte și nu-i cine purta huruiala casei ; Măriuca, brudie de minte cum era, credea că măsa drept are și bine zice, dar după Vasilică încă-i părea rău, că, ori cum, îi era drag ca sufletul, dar într'o bobotă ea s'a fost dus de la el, la sfatul mamei sale, și nu voia să meargă îndărăt până n'a veni el după ea.

Dar Vasilică, deși era cu casa numai peste drum de a ei, nici ca 'n batjocură n'a zis batăr peste gard : Hai, Măriucă acasă ; ba chiar dacă zicea unul-altu s'o cheme, el răspundea : Ba io, c'a da ea cu capul de gard, atunci apoi va avea ea de ce se boci. De-a fi să fim la olată, va veni frumuse-luc și n'a asculta de melița mănesa; de unde nu, — largă-i lumea, ducă-se câte zile a crescut, că și eu mi-oi mai afla, ce mi-a fi împărțită.

Badea George gemea în pat, minteni, minteni îl apucau înădușeli și tusă, cu mâncarea nime nu-l îmbulzea prea tare, dar și când îl îmbia nu putea mânca mai nimic, și cât mânca, îi sta în

rânză și-i făcea și mai mari dureri. Nici nu putea să-i fie mai bine, când de dimineața până seara auzea pe lelea Ana, cum bătea din gură ca o meliță : Te despart, draga mării, și-mi aduc ginere 'n casă, care să facă cum zic eu, că a mea-i casa și moșia, nu a boleacului, ăstuia !

La trei săptămâni după Paști badea George închise ochii pe vecie. Înainte de moarte a chemat la sine pe fiu-s'o Nicolae cu nevasta lui și cuscii lui, morarul cu morărița, și pe Ferecatul cu lelea Frăsina, și pe Vasilica și pe Măriuca. De față era și lelea Ana, -- ea se bocea drag Doamne, după bărbat, de gândeai că piere lumea.

Și numai atât putu zice badea George : Eu mă stâng dragii mei, iertați-mă de v'am greșit ceva, ca iertat să merg înaintea lui Dumnezeu. Tu, Măriucă, mergi la bărbat, c'a fi bine. Și învățați și pe puii de șerpe, ca să nu facă gâlceavă din nimica... Toți au zis, Dumnezeu să-l ierte !

Și l'a iertat Dumnezeu pe veci, a murit, l'au îngropat, l'au jelit, dar lelea Ana nu lăsa pe fată să meargă la bărbat : Vie el aci, de vrea să te aibă muere, că are tot ce-i cere inima, dar eu slujnică la Ferecatul nu te las. Te despart mai bine și-mi aduc ginere în casă pe cine voi eu, că la bine cine n'a trage ? Și Măriuca crezu, și se lăsă să o poarte măsa de nas, în loc să fi ascultat de tată-s'o, care cu glas de limbă de moarte i-a fost lăsat ca ea să meargă la bărbat.

Văzând Ferecatul că nu-i vine nora, trimise pe Vasilică la părintele să-i spună așa : Părinte, sunt cununat după lege cu Măriuca Anii lui George, ea-i dusă din postul-mare la măsa, fii bun adună curatorii și-o chiamă înainte să mărturisească : vrea să vină înapoi, ori vrea să se despartă de mine după cum se laudă măsa ? De vrea să vină, nu-mi umble cu marafeturi, că-i vremea lucrului,

de unde nu — dee-mi scrisoare de despărțaniă, să-mi caut de cap.

Și se duse Vasilică la părintele, și-i spuse ca de pe carte, tot năcazu, și-i spuse și din ce le veni pricina, și părintele îl mângâia așa : „Fătul meu, eu v'am legat de o l'altă ca să nu vă desleg, dar de n'ar fi rânduită de la Dnmnezeu ca să fiți la o l'altă bărbat și muiere, după cum v'ați legat înaintea altarului, lumea-i mare, tu-ți vei căpăta muere și ea bărbat, care cum va fi vrednic“.

Îndată a treia zi chiamă părintele curatorii la o l'altă și le spuse, că uite ce-i și cum cu Vasilica Ferecatului.

— „Dacă-zi știm, părinte și știe tot satu“ grăi curatorul primar.

— „ Apăi bine că știți, acum o să vină și ei îndată înainte și vom chibzui, doar i-om putea împăca, în păcate, că-i rușine să stee ei ca cei ră-tăciți: unu într'o parte, altu 'ntr'alta.

— „Vom cerca părinte, și pace era lesne de făcut, ba nici gâlceava nu se făcea, demergea Ana unde s'a dus bietul George, bărbatu-s'o, dar până-i ea vie — pace în casa copiilor ei nu va fi, căci gura și năravul ei a băgat și pe bietul George sub gliă. Dumnezeu să-l odihnească și mâie pe unde a 'nserat.

Așa grăi un curator. Atunci văzură, că intră și fătul (crâsnicul) cu cei împričinați. Mai 'nainte mergea badea Ferecatul povestind cu fătul, după ei mergea Vasilică, iar hăt înapoi venea încet, de numai cât clătea, lelea Ana, învățând pe Măriuca ce să zică, și bătându-i perele să plângă când va plânge și ea, ca și cum n'ar fi avut vreme destulă s'o învețe acasă.

Ajungând acasă la preotul, unde erau curatorii adunați, preotul le ținu o cuvântare înțeleaptă, ca să chibzuiască bine ce fac, că nu-i lucru de glumă

a judeca o treabă atât de gingașă, apoi începù cu întrebările. Mai întâiu întrebă pe Vasilică.

— „Spune fătul meu de ce ți-ai alungat nevasta, cu care te-am cununat înaintea altarului ?” Iar Vasilică răspunse așa :

— „Domnule părinte și cinstiți curatori biseri-cești ! Eu muierea nu mi-am alungat'o că n'am luat'o s'o alung, ci am luat'o să țin casă cu ea și să trăesc cu ea în bine și în rău, dar măsă a făcut toată neînțelegerea și gâlceava ei între noi, măsă a celuit'o acasă. Eu, de vrea ea, și acum o primesc, și mă leg, că din partea mea cuvânt legănat n'a auzi ; dar apoi și ea să fie cum se cade și să nu asculte de sfaturile mănesa, că n'or duce-o la bună ; dacă însă nu-i place și nu-i place de mine și de casa mea, atunci silă nu-i fac, îi dau drept să se mărite după cine a vrea, iar ea să-mi dea drept să iau pe cine m'a îndrepta Dumnezeu, că fără muiere nu pot fi.”

Curatorii clătiau din cap în chip că drept a grăit și că doară și ei sunt de acea părere. Iar preotul grăi :

— „Spune dumniata, Măriucă, de ce ți-ai lăsat casa și bărbatul și te-ai dus fără pic de pricină la mama dumitale, de care te-ai fost despărțit pe vecie, când ai dat mâna cu Vasilică ? Nu-ți aduci dumniata aminte, cum am cetit când v'am cununat : „c'a lăsă omul pe tatăl său și pe mumă sa, și se va lipi de muierea sa, și vor fi amândoi un trup ?”

— „Așa vrem și noi domnule părinte și cinstiți curatori”, zise lelea Ana de după ușe, „ca să lase Vasilică pe tatăl său și pe mamă-sa și să vină la noi : atuncia-i scriptura deplină, și fata mea n'a fi de batjocură la nime”.

— O, ho ! grăi părintele, pe d-ta lele Ană nu te-a întrebat nimeni nimic, deci fii bună și taci ; să-mi

spună Măriuca : „De ce te-ai dus de la Vasilică ?“

Iar ea prinse a se bocî, că o tot boldea lelea Ana, iar de-acasă și de pe drum o învățase, ca să prindă a se bocî când va boldi-o. Prinse deci a se bocî Măriuca și tot bocindu-se a borborosi : „Că... nu m'ași fi dus, dar... m'a tras de păr și a zis, că mama nu are ce căuta la noi, și...nu m'a lăsat să pun stativile la mama, iar la ei nu se vede bine în casă la țăsut...“

— „Uitați-vă, dragii mei“, zise părintele, „eu văd de aci, că toată neînțelegerea voastră vine dintr'o nimica 'ntreagă, nu umblați cu de-aceste, că numai vă faceți de vorbă la oameni și de păcat înaintea lui Dumnezeu.“

Eu ași zice așa, că dumniata Măriucă să mergi la bărbat, că are casă și masă și are agonisită multă, nu poate îmbla prin saboare. Iar d-ta Vasilică, să fii mai îngăduitor cu Măriuca, că-i tinărucă, iar d-ta ești cap de bărbat și trebuie să fii mai cu minte și mai îngăduitor ; ia-o cu frumosul și cu binișorul, mai las-o și pe la măsă din când în când, și fiți ca oamenii și ca creștinii.

— „Așa zicem și noi“, răspunseră curatorii.

— „Eu vreau s'o iau înapoi“, răspunse Vasilică, numai să fie cu treabă bună și să n'asculte de soacra, că n'o duce la bine.“

— „Eu nu-mi mai las fata de batjocură la nime, o despart și pace și sănătate, ea s'a mărită după cine oiu vrea eu iar Vasilică și-a lua una, care să fie slujnică la tată-s'o și la mumă-sa, că Măriuca mea știu că nu i-a fi în veci !“

— „Iar răspunzi domniata“, grăi părintele, „de ce nu lași pe Măriuca să grăiască ? Zi domniata, Măriucă, ce gând ai, mai mergi la Vasilică, ori ba ?“

— „Cum a vrea mămăuca“, răspunse Măriuca

bocindu-se, că măsa o tot boldea, îi da adică semn să se bocească.

Preotul și curatorii se încercară fel și formă să-i împace, toți s'ar fi învoit, dar lelea Ana nu voia odată cu capul să audă de împăcaciune, numai dacă Vasilică va lăsa pe tatăl său și pe munăsa și va veni ginere la ea 'n casă; iar Ferecatul și Vasilică la una ca asta nu se învoiră și nu se putură învoi, că Ferecatul avea numai un fecior, pe Vasilică și avere avea frumoasă; afară de aceea știau ce gură bună are lelea Ana, deci mai bine ar fi mers în țara Tătarilor, de cât să șează în casa ei!

Așa dară se depărtară de la casa preotului fără altă ispravă, de cât că lelea Ana a tudumănit, că ea începe proces de despărțire.

Și lelea Ana se tinu de vorbă; vându doi boi rămași de la badea George, merse cu banii la d-l protopop și începù proces de despărțire. Banii, vezi bine, nimeni nu-i mai despretuește atât de tare, să nu pună mâna pe ei, când îi sunt de-a îndemână. Așa era și d. protopop, om ca toți oamenii, cu lipsă de bani și cu voie bună când vedea, că-i vin de unde n'avea nădejde. Primește banii și începe procesul.

Dar lelea Ana i-a spus Sfinției sale că și de-ar mai vinde doi junci și 20 de oi, nu-i pasă, numai să-i arate la feciorul Ferecatului, că-și desparte fata de el și-i capătă alt bărbat, mai ales de cât el. La pornirea procesului, Sfinția sa a spus lelii Ane, că fără pricină nu se poate face despărțirea, și adică de nu va putea adeveri, că Măriuca numai silită s'a dus după Vasilică.

Atâta-i fu destul lelii Ane: numai atâta voia să știe, că din ce pricină se pot despărți cei cunuțați, și îndată-i plesni prin mințe ce răspuns are să dea;

- Am silit'o, sfinția ta, am silit'o eu și bărbatul meu, fie iertat, că am gândit, că bine facem c'o dăm după un fecior bogat, care-i singur la părinți dar acum văd, că rău am făcut, că nici de o aruncam în foc, nu era în loc mai rău de cât în casa Ferecatului; bărbatul meu a și murit de părere de rău, c'o silit'o de a căzut biata de ea cum zice cântecul :

Am picat în aspru loc
Cum pică lemnul pe foc".

Și de aceste știa multe lelea Ana.

Așa făcu sfinția sa scrisorile, și adună soboare peste soboare, și lelea Ana tot vindea din vite și înfunda bani pentru soboare, până nu mai rămase nici o coadă de vită la casă. Atunci în urmă, după ce ea jură, că atât ea cât și badea George ar fi silit pe Măriuca să meargă după Vasilică, căpătă cartea de despărțire și Vasilică, de părere de rău, numai de cât luă pe cea mai frumoasă fată din sat, cu care, — între noi fie zis, — cuvânt legănat n'a avut nici ei, nici părinții lui.

Dar să vedem noi de lelea Ana și de Măriuca ei. Cu fală-și bătea lelea Ana pieptul și gura : Am despărțit pe Măriuca de satana, să vă arăt, ce bărbat o să-i capăt eu, că la bine cine n'ar trage ? Dar Măriuca tăcea și plângea de multe ori, când vedea numai peste drum dela ei pe Vasilica ei de-odată cu Florica lui Siminoc, cu nevasta lui de-acum, că trăesc bine ca doi porumbi, și mult se căia, că a ascultat de măsă ; apoi iar se întărea în fire și zicea :

Supărată-s, nu mă las,
Să fac voie la pizmaș,

Apoi se găta frumos și mergea la joc, ca fetele cele mari.

În vremea aceea sosește din cătane Pavelu diacului, care cătănise opt ani de-a rândul, fusese ceva mai mare peste cei mai mici. Pe Pavel îl luaseră cătană din școală, iar acum veni în haine cătânești cu trei stele la grumazi ; oameni-i ziceau „domnul filer“. Peste câte-va zile desbracă hainele cele cu stele și îmbracă hainele diecești : cioareci cu șinoare, cămașă cu crețe, pălărie mică, pieptar de postav vânăt și o zeche de pănură sură, dar croită pe domnie, cu humbi și cu șinoare vînete. Ii sta bine lui Pavel, pășea ca pe strună, știa multe, că doar învățase și prin școale și în cătane. Iar Dumineca cânta în strană lângă tată-s'o. El veni, de venit, acasă, că p'acolo prin cătane își împruțise brânza, dar acasă, ce să facă ? Tată-s'o mai avea o droaie de copii, mari și mici, iar moșie numai o fărămătură mică, că doară dreaptă-i zicala :

BCU Chișinău / Central University Library Cluj

Că diacu săracu
Când aude clopotu
Țipă coasa 'n buruene
Și aleargă la pomene.

Apoi îmblând la pomene, nu se prea măresc moșiile, ba și din ce-s mici se mai micesc. Așa stând lucrul, mulți pureci nu putea face Pavel pe a tatăl său, ci trebui să se gândească :

Din ce foc o să trăiască,
Dar din greu să nu muncească ?

Cunoștea el pe lelea Ana și pe Măriuca ei ; știa că lelea Ana are o moșie frumoasă ; auzise el, că Măriuca-i despărțită de feciorul Ferecatului, deci își gândi : acolo n'ar fi rău de mine, că — și de are lelea Ana o gură ca o meliță, dar eu am fost filer, nu ea !

Deci începu a se da la joc cu frumosul pe lângă Măriuca, o juca, o strângea, îi chiuia câte 'n lume

și 'n stele și din ceea 'n ceea Măriuca uită s'părarea după feciorul Ferecatului, iar lelea Ana eră făloasă, că cel mai învățat fecior din sat îi joacă fata 'n tot jocul și vine serile la ei în povești.

Din ceea 'n ceea, Pavel peți pe Măriuca și o luă și se mută la ea acasă.

Acum lelea Ana era și mai făloasă, toată se zdrobia spunând cumetrelor : Noa, nu era mai bine de venia feciorul Ferecatului să șează cu noi, până eră ograda plină de vite? Iată, toate le-am prăpădit cu despărțirea, și tot mi-am căpătat ginere pe fruntea feciorilor.

Fiu-s'o Niculae numai rar abătea pe la ea, și atunci nu ședea mult, că Pavel filerul le băgase gărgăuni în cap, că de aceea abate Niculae pe la ei ca să-i facă parte din moșie, dar nu-i se cade că moșia a fost numai a lelii Anii și deci se cade să-o lase toată fetii că așa zic legile țării : ce-i al tatălui să fie al feciorilor și ce-i al mamei să fie al fetelor. Și lelea Ana, făloasă, își bătea pieptul că moșia va fi a aceluia, a cui va vrea ea, că zestre a ei a fost.

Văzând Pavel cum stau lucrurile, se luă cu binișoru pe lângă babă, îi aducea vinars și îl îndulcea cu zahăr, iar lelea Ana bea până se făcea curcă și striga în gura mare, că ginere ca al ei nu mai este altul pe podul pământului. În nebunia ei cea mare se duse cu Măriuca și cu ginere-s'o la oraș și făcu cărți după cum o povățui el, că ea a vândut lui Pavel, generelui ei toată moșia și casa pe bani buni, cum a adus el din cătane.

Lucrul acesta îl făcu, ca să nu știe nimeni din sat, să nu se nădăească Niculae și să-și ceară parte. Intabulată fiind toată moșia pe Pavel, îi era ușor să trăiască bine, că merse la bănci și împrumută sută după sută, până ce se sui la vre-o 800 de florini datoria pe moșie. În casă era pace și voe

bună. Băutura și carne aducea Pavel din gros. Ele ca muieri nepricute, nu știau de unde are atâtă bani. Câte-odată zicea Măriuca către măsă : Mamă, oare de unde are Pavel atâtă bani, de tot mereu aduce băutura și carne? Iar baba-i răspundea : Proastă ești tu, doar bani fac cărturarii, apoi doar Pavel e cărturar, vezi că face un comințau — capătă 2—3 pițule, face contrătuș, capătă 2—3 pițule, apoi vezi că tot dus prin sate, și când vine, nu vine cu mâna goală.

Așa trecură vre-o cinci ani. La lucrul câmpului nu-l vedea nime, moșia toată o da în parte, vite nu ținea mai mult de câteva gălicioare și un porc de Crăciun; o vacă cu lapte își cumpără însă, de care grijă Măriuca și cea babă. Și toate mergeau bine. El se scula dimineța, mânca, își aprindea țigara și hai în sat, de unde nu venea de altă dată până 'n seară, petrecea prin crâșmă cu cei câți-va jidani ce erau în sat, și juca cu ei în cărți. Dar casa lui nu ducea lipsă, că erau bani la bancă.

Odată vine Pavel acasă cu o tăbliță de tinichea cu slove de aur și o bate pe stâlpul porței.

„Ce-i asta Pavele?“ întreabă muerile. „Ce-i asta?“ răspunse el — „asta-i lucru mare; uitați-vă, mi-a venit chiar de la împărăție tăblița asta, să o bat pe stâlp ca tot omul să știe, că am slujit pe împăratul cu credință, și de s'ar întâmpla ca cineva să dea foc la casă, împărăția îmi plătește pentru ea o mie de florini“.

Muierile clătinău din cap; săraca învățătură, bună-i ea! Ele crezură minciuna lui Pavel. Dar adevărul era altul. El adică mai ceruse două sute de florini împrumut de la bancă, dar de acolo i-au răspuns așa : 800 ți-am dat, dar casa nu ți-e asigurată înpotriva focului; asigureaz-o și-ți mai dăm 200, dar apoi nu mai mult. Și-și asigură

Pavel casa într'o mie de florini și puse tăblița pe stâlpul porței.

*

Era prin postul Crăciunului, chiar la sfântul Niculae. Un frig de crăpau și lemnele. Chiar atunci era mare bucurie în casa lui Niculae a leli Ana, că-i făcuse nevasta un copil și voia să-l boteze în ziua de sfântul Niculae, să-i pună nume ca lui tată-s'o. La botezul micului Niculiță, se duse și lelea Ana și Pavel și Măriuca cu tus trei copiii, ce-i aveau; puse Pavel pe cei doi mai marișori pe o săniuță și baba-i trase, iar pe cel mai mic îl duse Măriuca 'n brațe. Pavel mergea ca un haiduc, cu țigara 'n gură și cu bățișagul în mână, înapoia lor.

Ospățul botezului ținu mult; iarna zilele sunt ceas de scurte, deci de pe la ojină se aprinse lumânările. Preotul merse colea pe 'nserate acasă, petrecut de Pavel, care spuse celor-lalți meseni, că îndată vine, numai petrece pe părintele. Nime nu-și bănuia nici un rău, toți erau cu voe bună. Dar e lung drumul, din capul din jos al satului, de lângă moară, unde era casa lui Niculae, până în mijlocul satului la casa parochială. Pavel însă petrecu pe părintele omenește, povestindu-i din cătănie lucruri de care numai opșitarii știn povesti. Când fu la poarta părintelui, dete noapte bună și se întoarse, dar — după cum zise către părintele — m'oi abate p'acasă să văd ce-mi fac vituțele.

S'abātu p'acasă. Casa lor era pe ulița din dos deci de la părintele apucă calea aceea. Casa Ferecatului era numai peste drum de a lor. Se uită bine dacă este ori ba lumină la Ferecatul, și văzând că nu-i, se mai uită pe drum în sus și în jos, dar nu văzu pe nime, nici că putea vedea fiind o bură din cer până 'n pământ, în cât la 5 pași nu vedea omul,

Apoi se duse și intră în casă, luă repede în brațe ce-i era mai de-a îndemână : perini și haine de pat, și le duse chiar în fundul grădinei în omăt. Inturnând pe la grajd, deslegă vaca și vițelul și lăsă ușa deschisă, apoi mai intră odată în casă, deschise o ladă și iar luă din ea în brațe și duse în omăt, în fundul grădinei. Și veni și a treia oară. Atunci aprinse lumânarea și mai scociorî prin ladă și prin casă după câte ceva și iar o stinse și dă raita în fundul grădinei, cu ce avea în brațe. Apoi merse în dosu casei, puse în strașina cea de pae un toc de lemnușe și lângă el o bucată de iască aprinsă ; în tus-patru cornurile casei făcu așa, și nime nu-l opri, cu toate că cineva îl vedea, și acel cineva era Vasilică Ferecatului, care întrebuse pe popa, că ce pajură de aur a căpătat Pavel fileru, de-i la el pe stâlpu porții. Și după ce preotul îi spusese, Ferecatul numai de cât îi găci gândul, că adică vrea să-și aprindă casa cea veche de bârne și acoperită cu pae, apoi banca să i-o plătească și cu banii să trăiască zile albe, iar casa să i-o facă oamenii de milă și pomană.

În ziua de sfântu Niculae, după ce petrecuse Pavel pe preotul, se duse și se uitase la Ferecatul la fereastră și nevăzând lumină, credea că aceia dorm, dar nu dormeau ci ședeau în povești pe 'ntuneric, ca omul când n'are ceva lucru mare și desfăceau cucuruz pentru porcii cei din coteț. Când se uită Pavel pe fereastră, Ferecatul chiar se ridicase de lângă cotarca cu cucuruz și merse să bea apă. Cofa cu apă era sub fereastră, deci aruncându-și ochii fără voe zări pe Pavel stând în mijlocul drumului și uitându-se în toate părțile, apoi apucând spre casa lui, care era în mijlocul unei grădini foarte mari.

— Să eși, măi Vasilică, pân'afară, dar ia-ți co-

jocul, și furca cea de fier; stăi tu la noi în dosul porții, doar vei vedea ce face „domnul filer (cum îi ziceau oamenii 'n glumă) să nu pățim azi o nepățită“.

Vasilică numai de cât se nădăi, își îmbracă cojocul și căciula, apoi de după ușe își luă furca cea de fier și merse la pândă. Prin poartă nu putea vedea pân'acolo, că bura era deasă, de puteai tăia cu briceagul în ea, și casa lelii Ana era departe de drum. Deci Vasilică se luă și trecu drumul încet și pe foale, ca șarpele, până era la poarta lui Pavel. Nici de-acolo nu văzu nimic, dar nu merse mai aproape și stătu aci locului cu ochii țintiți la ferestrele casei lui Pavel. Când Pavel a aprins o leacă lumina, de-a mai scociorât prin ladă, a văzut Vasilică limpede, dar n'a zis nimic. Văzut'a el și când a pus ceva în cornurile casei, dar iar n'a zis nimic. Ca fulgerul de iute i-a trăsnet prin minte, că în adevăr, Pavel vrea să dea foc casei, dar tot atâta de iute văzu și aceea, că în primejdie nu e nici un vecin, fiind casele foarte departe unele de altele și omătul mare. Deci își gândi: Hai drace! hai! Și-i dete pace.

Dar când să iasă Pavel afară din ogradă și să meargă la cumnatu-so, atunci Vasilică îl oprește'n loc, ținându-i furca oblu înaintea ochilor: „Stăi, că te împung, ce-ai făcut? Du-te și ia focul, ori te împung ca pe un șarpe!“

Vorbele aceste le zise Vasilică atât de tare, cât răsună ulița de gura lui. Ferecatul într'o săritură fu afară, cu furca de fier în mână și el, strigând la ceilalți vecini. Pavel sta între furcile de fier înmărmurit. Cercă să fugă, furca lui Vasilică îl rănă la pulpa din jos a piciorului, de căzu jos.

Intr'aceea mai sosiră câți-va vecini: bărbați, mușieri, copii, să vadă ce e! Vasilică-i striga într'una:

„Du-te și scoate focul de unde l'ai pus, că de prinde casa a arde, acolo te arunc ca p'un snop“.

Dar atunci câți erau de față, toți cu un glas strigară : „Tulvai foc !“ și-și ațintiră ochii spre casa lelii Ane care luase foc din patru părți de-odată. Pe o clipită își pierduse toți cumpătul, ca oameni cari nu văzuseră așa o întâmplare, că pân'atunci nu fusese chiar nici un foc acolo, din 1848, când aprinseseră Ungurii satul.

Stătură încremenți o minută. Pavel dă repede să se ridice, când zărește focul, dar cade jos, piciorul îi sângera rău. Atunci Ferecatul strigă : „Muieri, legați care-va piciorul lui Pavel, tu Vasilică mergi de slobozi vitele din grajd să nu ardă acolo, de a lua și grajdul foc. Voi stați și aruncați omăt, de s'a stinge bine, de nu, să nu sară baremi focul în vecini !

Toți făcură așa. Unii alergară la biserică să tragă clopotele într'o dungă, alții cereau în tot chipul să stângă focul, dar nu era chip, că din patru locuri luase casa de-odată foc și acoperișul era de pae vechi, iar păreții de bârne mâncate de cari, și ardeau pârâind. Noroc că nu se aprinseseră și alte case, mulțumită împrejurării, că era casa chiar în mijlocul grădinei, depărtată de garduri, și omătul era mare.

Când ajunse lelea Ana acasă, frângându-și mâinile și Măriuca bocindu-se, nu mai era chip să se apropie cineva de casă, că era ca un cărbune înflăcărat.

Pe Pavel l'a dus atunci numai de cât primarul la casa satului, unde l-a dat în paza străjilor și a făcut arătare la judecătorie.

Dimineața veniră în sat trei căruțe cu domni, unii de la judecătorie, alții de la banca cea de asigurare și alții de la banca cea cu banii. Au luat protocoale, au dus pe Pavel cu ei, și de atunci nu

l-a mai văzut nime în sat ; banca de asigurare l'a pârât, căci a vrut să-i înșele, și l'au judecat la închisoare grea pe trei ani de zile. Banca cu bani, scoase domni de la judecătorie la fața locului și vândură grădina și moșia pentru 1000 fl., ce împrumutase Pavel. Grădina o cumpără Ferecatul, că era numai peste drum de la casa lui, iar moșia o cumpără Niculae, feciorul lelii Ane. Lelea Ana își frângea mâinile și striga în gura mare : Tudumănesc, că-s a mele, nu le vindeți ! Dar judecătorii îi arătară scris negru pe alb, că ea le-a vândut lui Pavel, iar el le-a zălogit la bancă.

Acum ce era să facă lelea Ana cu Măriuca ei draga mami ?

S'au tras la Niculae, care le primi cu bunătațe, cu toate că din averea părintească nu căpătase nimic, și nu le imputa în veci vre-o vorbă, nici el, nici muierea lui. Dar lelea Ana tot poamă bună rămase ; dacă nu putea strigă ca odată : „Tot e al meu ce-i aici“, nu se putea răbda totuși să nu zică : „Hei săraca lume, când eram io'n vremea mea, alt-cum purtam găzdușagul, nu ca voi !“ Atunci Niculae îi zicea amărât, dar cu blândețe : „S'a văzut mamă, nu te lăudă, că știe satul tot“.

Oamenii din sat când dau în vorbă de întâmplarea aceasta, zic cu toții, unul ca altul : Bună poamă-i lelea Ana ! Pe bietul George l-a băgat în groapă cu gura ei, pe fecioru-so cu noru-sa i-a duduie din casă cu gura ei cea bună ; fata și-a despărțit-o de omul cel de omenie, cu gura ei ; moșia a păpat-o cu mintea ei cea mare, și acum șede la Niculae, care mai anțărt nu era bun de nimica.

Apoi spre încheiere mai zic oamenii așa : Vai de loc, când e muierea mai mare 'n casă ! Iar bătrânii satului zic așa : Minte de muiere, și pace !

Bietul Istode

Sunt cam două-zeci și patru de ani, de când făcusem cunoștință cu bietul Istode. Atunci era un june frumos, sprinten și îmbrăcat ca un copil de domn mare. Chiar mergea în țara nemțească unde mai avea să stea un an pentru de a-și găta școalele începute. Era cu tată-so. Il ducea cu trăsura lor până la Clușiu, de unde apoi avea de mers mai departe singur cu trenul.

Ne întâlnirăm la o mică ospătărie, unde poposisem toți împreună. Eu mergeam atunci să-mi ocup postul de învățător în valea cea frumoasă a Hațegului. Vorbii și cu el, dar mai mult cu tată-so, care era un țăran cu dare de mână și fălos de feciorul ce-l are. Istode mai mult s'a preumblat singur, cu mâinile la spate, fluerând și făcând planuri, pe dinaintea ospătăriei.

„Ni-a dat Dumnezeu“, zicea bătrânul, „vre-o patru feciori și p'atâtea fete. Pe Istode mi-am pus carul în pietrii să-l învăț carte, să se facă popă, că de micuț da semne de minte mare. Eu, l'am învățat până a gătat toate gimnasurile din Sibiu și din Blașiu și l'am putut băga la clerică, dar el n'a vrut, a zis că mai mare-i pita de cât prescura. Și eu am zis : bine-i fătul meu; de socoți că-i mai mare pita de cât prescura, pită ți-a dat Dumnezeu, învață bine că eu nu cruț nici o chel-tuială pentru tine“.

„Acum de patru ani e prin țara nemțească, mai are un an și găta. Apoi va scăpa la pâne, va trăi după învățătură. Numai de ași avea parte să se facă ca fratele moșului, care încă a fost la școli prin țara nemțească și prin Italia și se făcuse domn mare, mai cât un vlădică și a adunat avere, cât-

toate neamurile, care vreau să învețe, au ajuto-
rință din averea rămasă după el. Și lui Istode i
se dau 400 fl. pe an câtă vreme va sta la învă-
țături, așa că eu, de când e prin țara nemțească
nu-i dau mai mult de cât bani de cale și de haine,
că trăește din ajutorul, ce i se dă din banii rămași
de fratele moșului “.

Așa-mi spunea tata lui Istode și eu mi-am în-
chipuit îndată, că trebuie să fie înrudit cu atare
fondator de pîia memorie, care a lăsat fundațiuni
pentru ajutorirea neamurilor, ce vor urma învă-
țăturile.

*

La câți-va ani după aceea cetiam des prin ga-
zete articuli scriși de Dr. Istode. Odată mă și în-
tâlnii cu el și-i adusei aminte de prima noastră
întâlnire, când mergea el în țara nemțească. Acum
era bărbat sdravăn, cu mustață și cu barbă, și
umbla îmbrăcat elegant. Era sufletul societății da-
melor ca și a bărbaților. Toți vorbeau cu stimă
despre Dr. Istode, care e profesor la o școală
mare și scrie în toate gazetele. Mamele cu fete
mari se țineau făloase, dacă Dr. Istode vorbea cu
fetele lor, dacă le juca și le făcea curte. Multe aș-
teptau doară-doară le-a peți.

*

Trecură ani la mijloc, nu mai auzii nimic de
Dr. Istode, credeam că s'a așezat pe fărină — cum
se zice, — adecă, că s'a căsătorit și s'a pus pe
muncă mai altfel ca până acum, ba credeam chiar,
că acușa-acușa va scoate la lumină vre-o carte
prețioasă, eșită din capul lui.

Mai anul trecut mă întâlnesc cu un prietin din
copilărie, care e chiar acolo, unde știam că se
află și Dr. Istode. Dând din vorbă 'n vorbă, mai

de una, mai de alta, îmi vine în minte Dr. Istode și-l întreb, ce-i cu el ?

— „Da-l cunoști ?” mă întrebă amicul.

— „Da cum să nu, că doară acu-s 15--20 de ani, cine nu cunoaștea pe Dr. Istode ? De la ce adunări naționale lipsea el ? In ce gazetă românească nu scria el ? Și acum par'că a intrat în pământ, așa tace, nu mai aud nimic de el !”

— „Așa-i, dar acum nu l'ai mai cunoaște ! La el se potrivește de minune zicala : Fost'ai bade când ai fost...”.

— „D'apoi cum ?”

— „Iată-așa, că el venise de prin țările nemțești cu frumoase cunoștințe dar și cu mult fum. El se credea cel mai învățat, el cel mai frumos dintre muritori. Venit acasă, și intrat în slujbă el nu mai făcea ca colegii lui, el voia întru toate să fie mai pe sus. O lună, două, șezu într'o odaie la hotel, unde avea și costul, dar numai scurt timp, o lună, două, apoi își închiria o casă cu multe odăi și-și făcu bucătărie la el acasă. Noi credeam că el se gândește la însurătoare și toți îl gratulam, dar el numai râdea.

„Odată afluăm, că Istode și-a luat și găzdoaeria adică o fată de țăran foarte frumoasă și isteță, care mai fusese bucătăreasă și prin famili din cele mai alese. Aceleia îi băgă servitoare și ea — Fira, că așa o chema — făcea pe doamna și bucătăreasa tot-odată. El îi zicea econoamă. Astfel trăi el mulți ani, împrejurimea îl mai vorbea, dar el habar nu avea, ducea viață cu Fira, ținea casă cu ea și la căsătorit nu se gândea. Leafă avea mare, venituri încă avea, că tată-s'o murise și-i rămase parte frumoasă de moșiă. El trăia după placul lui.

„Dar Fira era mai cuminte de cât el : făcea ce putea, ascundea cum trebuca mai bine, și-și aduna

bani, până se văzu cu un capital frumușel. Vremea să se mărite îi sosi și ei, dar cei feciori „din oameni“ nu o cereau cu toate că se știea, că are bani, dar feciorii din oameni cearcă fete „din oameni“, nu din acele care au ținut case cu holteii. Făcu ea ce făcu și lăți vestea, că o cere un fecior de gazdă, feciorul unui plugar de frunte. Vezi bine, nu era adevăr, dar vestea se lăți și ajunsese și la urechile d-lui Dr. Istode, care îngălbeni la auzul acelei faime. Cum merse acasă luă pe Fira la răspundere :

— „Dar drept e ce s'aude, Firă ? Că te măriți după cutare fecior din sat ?“

— „D'apoi drept, că uite, stând cum stau nici îs nevastă, nici fată, numai muere stricată ; mi-a eși nume rău, voiu îmbătrâni și atunci domnieata mă vei da afară și vei lua una tânără, ori că ți-a plesni prin minte să te însori, să iei o doamnă, care să risipească ce a adunat Fira“.

Istode stete puțin îngândurat, dar numai puțin că odată se reculese și zise : „Știi ce, Firă, nu te mărita, că te iau eu, dar nu acum ci peste doi ani“.

— „Ei“, răspunse Fira, „că așa nu-i bine, ori ne cununăm acum, ori mă mărit după cine mă cere; nici fată nici nevastă nu mai stau“.

Dr. Istode se preumblă prin bucătărie de câte-va ori cu mâinile la spate, apoi se opri în mijlocul bucătăriei și începu :

— „Tu Firă, tu nu faci bine că te măriți după cutare, tu ești deodată la cost bun, domnesc, acolo îi trăi cu bucate proaste și-i munci până nu-i vedea bine și te-or umple copiii și năcazul și ți-a părea rău după casa mea ; Firă fă, stăi cum stai, îți dau mai bună plată, iată-ți dau pe lună 20 fl. și fi cum ai mai fost“.

Din vorbă 'n vorbă se învoiră, dar așa că Dr.

Istode să-i dea scrisoare, că ea are dela el pe fiecare lună 20 fl. și în scrisoare să recunoască, că de șapte ani, de când e la el, nici un ban din plată n'a scos. Și Dr. Istode dete Firei scrisoarea cum o cerea ea, și ea rămase și mai departe eco-noama lui. Dar prietenii îl sfătuiră să se însoare; directorul îi spuse oarzin, că pe Fira să n'o mai țină că-i de scandal la școlari și-i de vorbă la lume. Acum eră între ciocan și ilău; de dă pe Fira afară, trebuie să-i dea atâta potop de bani odată; de nu o dă afară, e de val cu directorul și cu ceia-lalți profesori.

Mai mult: Fira aude despre cele ce se întâmplă, poate chiar el i-a spus și se pune ea de cătră pădure: „Nu ți-am spus să mă lași să mă mărit? Acuma mai bine-i? dacă știeai, că nu ești domn preste capu-ți, de ce m'ai amăgit? De știeam, că ai atâția tutori cari te poartă de nas, cum porți calul de căpăstru, atunci nici o minută nu stam la domnieata.

„Credeam, că am de lucru cu un domn, cu Dr. Istode, văd însă, că mi-am făcut de lucru cu coada porcului, că mai bine nu pot zice“.

Pe Dr. Istode îl atinse greu vorbele acestea, acum s'ar fi desfăcut de Fira, dar îi erau mâinile legate, ea avea scrisoare de la el, că de când e la el n'a scos nimic din simbrie și că are de căpătat pe fie-care lună 20 fl. Atâta potop de bani nu avea, că Fira grijise, ca el minten-minten să fie fără bani. Deci ce era să facă? O îmbuna, că nu s'a însura, nici nu s'a despărți de ea. Așa și făcu, dar vaza lui scădea pe zi ce mergea. Văzând el starea lucrului umbla tot îngândurat, scădea văzând cu ochii, ba prindea a vorbi și în laturi. Lumea zicea, că Fira i-a dat mătrăgună. Și era ceva în lucrul acesta.

„Destul că odată se bolnăvi greu cât nu-și mai

putu ținea orele la școală. Fu dispensat pe un an și supliniit prin un profesor tânăr. Dar la anul se dovedi, că nu-i mai mult harnic de muncă, tot tremura, îi perise și vocea și memoria, erà om-neom. Atunci, l'au pensionat, iar Fira l'a dus la un saț în apropiere, unde-și cumpărase ea o căsuță și acolo trăește bietul Istode. Ea ridică pensiunea, ea poartă casa, el e ca mătura după ușă, om neom, în minte copilărească. Dar ea duce tot zile albe, că sunt ei oameni prăpădiți în tot locul, care să mănce și să se veselească pe socoteala altora.

Acum știi ce e cu Dr. Istode cel fălos? Iată unde duce pe om mintea prea mare! De făcea și el ce fac alți botezați, de se însură cu o fată potrivită să ducă casă cinstită, el și azi erà om văzut și ales și sănătos, așa e vai de loc!"

Auzind aceste am zis: „Vai de bietul Istode!"

Mitru Pascului

„Casa omului e și raiu și iad“, așa zice zicala. Te mir cine o fi zis mai întâiu aceste vorbe și lumea le-a luat înainte ca vorbe adevărate și le zice în obște. Dar dacă acela, care a zis mai întâiu aceste vorbe, ar fi cunoscut casa lui Mitru Pascului dela noi, nu cred c'ar fi zis, că acea casă e și raiu și iad, că era numai iad, ba mai iad de cât iadul. Că în raiu locuesc îngerii cei sfinți, dar în casa lui Mitru Pascului ședeă el, care erà mai drac de cât toți dracii cei din iad. Și lelea Măriuca, muierea lui Mitru Pascului, trebui să șeadă cu el într'o casă și la o masă o viață întreagă de om, că erau cununați, apoi doară zice zicala, că;

Cununia-i lucru mare
Nime n'o poate stricare,
Nici popa, nici vlădica
Numai moartea strașnica.

Și Doamne, Doamne ! rea țigheală mai avea lelea Măriuca cu Mitru Pascului ; ori ce făcea, nu era bine ; ori ce zicea, era rău ; de tăcea încă nu nimerea ; de-i făcea mâncare dulce o înjură, de ce nu i-a făcut'o acră, de i-o făcea acră, o înjură, de ce nu i-a făcut'o dulce ; ori ce făcea, nimic nu nimerea după gustul lui. Că doară dreaptă-i vorba cântecului :

La bărbatu care-i câne.
Ori ce-i faci, tot nu-i faci bine,
De i-ai face apa vin
Tot nu-i faci voia deplin ;
De i-ai face apa bere
Tot nu faci p'a lui plăcere !

Mitru Pascului era mai câne de cât cănele ce ce-i câne ; că cănele mai latră și mai și înceată, dar el nu încetă în veci cu gura de pe ea : „Le-neșă, bohândoacă, bolundă, sărântoacă, prăpădită, și câte și mai câte nume îi puneă. Și cu asta nu era destul, că, în zisa ăluia, vorba rea încă doare, dar mai luă și bâta și ce-i cădea în mână, și după ce i se ură de lătrat ca un câne, apoi o îmblătea din bâta, de plângeau vecinii de mila ei. Să o scoată cineva, nu cuteză, că era omul cu capul în mână. Când vedeă, că stau oamenii în drum pe lângă el și-i strigau să nu mai dea, el se luă cu bâta ori cu securea și da de-a svârlita după ei, înjurând : „Cine? și-a urât zilele să intre în curtea r'ea.

Și nime nu cuteză să intre să o scoată din mâna lui, până toată o vinețea, de era spatele ei ca pruna când îi mai coaptă. Atunci o lăsa și înce-

pea cu gura : „Ridică-te nimernică, nu te boci, că nu ți-a fi nimic ; muierea are șapte piei, belește-i șase și tot îi mai rămâne una, cea de drac ; eu încă nici o piele n'am luat de pe tine, ticăloasă ! Apucă-te de lucru !”

Și se ridică biata lelea Măriuca, cum putea și bătută cum eră se apucă de lucru, iar el mergea de-acasă ată la crâșmă fluerând, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimica.

Cui se plângea biata muiere și de la cine cerea sfat, îi spuneă ba una, ba alta, dar în urmă toți adăugeau : „Mai rabdă, că doară și-a schimbă firea, ori l'a jitrui odată de-atâta băutură, ce toarnă'n el”.

Că-i lesne de dat sfat, dar vai greu rabdă cel ce-i în jug !

Mers'a odată biata muiere și la popa de s'a plâns și s'a dăolit și l'a întrebat, că nu-i modru și puțință să se poată despărți de el ? Dar cu puțină mângăere a eșit și de acolo, că popa se plăti cu vorba cântecului :

Cununia-a fost la mine,
Ochii tăi în cap la tine
De ce nu i-ai deschis bine
Să nu legi dracul de tine ?!

Așa nu-i rămâneă alt modru, de cât să îngloade 'n rău ca altu'n bine, ca cel ce n'are pe nime.

Și lelea Măriuca nu aveă chiar pe nime în lume numai pe bunul Dumnezeu care gândia, că încă a uitat-o, că de n'ar fi uitat-o, doară ar fi scos-o mai de grabă din acel iad de casă, ar fi dus-o la sine ori-că ar fi prăbușit pe acel om fără de lege, care când o bătea-i sbieră : Nici Dumnezeu nu te scoate din mâinile mele că eu sunt Dumnezeu peste capul tău !

Așa treci zi de zi, săptămână, de săptămână lună de lună și au de an, vre-o 12 ani de-a rândul. Și

minunea minunilor ! răbdă biata Măriuca bătăi și ocări, și umblă goală și flămândă, și nu căzu la pat să moară cu tot necazul cel mare ce-l trăgea. Și-și rugă săraca moartea, dar moartea nu venea, că de necaz nu moare nime, ci moare că n'are zile.

Nu-i vorbă, nici sănătoasă nu mai putea fi de atâta necaz și de atâtea bătăi, ce răbdă, că doară necazul nu mai face pe nime voinic, dar nici nu zăcea dusă cu săptămânile, nici chiar când se întâmpla de perdeă vre-un copil de bătăile cele multe, — că ea nici un copil n'a născut la vreme, ca alte mueri.

Scădea și se topia văzând cu ochii, dar nu se da răului : „Nu m'oiu lăsa, pân' voiu putea, că de mă las, de mine-i rău“ — zicea ea.

Odată se întâmplă că voinicul de bărbatu-s'o, Mitru Pascului, veni de la crăsmă tot melestit, dar nu almintrelea, fără gândeai că-i un măr, pe care l'au bătucit copiii toată ziua. Nici nu putu veni acasă pe picioarele lui, îl aduseră alții în țol. Mai venise el bătut de la beutură, dar ca atunci nici odată. Și zăcu din bătaia aceea vre-o șease săptămâni, de toți gândeau c'a muri.

Dar de unde să moară ? Banul rău nu pierc. Se întremă și fu tot cel de mai înainte. Drept și mai drept că Măriuca l'a grijit ca p'un soț cu credință lăsată de Dumnezeu, nu ca pe unul ce o tot batjocorea. Că ea-și gândi așa : de s'a întâmplă să moară din bătaia asta, mi-a fi păcat de nu l'oiu grijii cum trebuie, că ori-cum, da-mi este bărbat, am jurat unul cu altul : de s'a întâmplă, să-i treacă, dar de s'a pune pe gânduri și nu m'a mai batjocori ?

Dar de unde ? Cănele tot căne rămâne și-n ziua de Paști ! De abia se întrămă o leacă și prins'a o certă și a-o înjură ; ba nici nu se putea ridica

bine din pat și aruncă după ea c'o cioboată de o nimeri cu călcâiul în cap și-i sparse capul.

Încetul cu încetul se ridică din pat și prinse a umblă mai întâiu prin casă, după aceea prin curte, a doua, a treia zi prin vecini, iar când fu Duminică se trase lin și chitilin până la crâșmă. Din minuta aceea iară a fost om ca oamenii, s'a întremat cum se cade, s'a îmbătat ca tunul și a venit acasă din gard în gard, cântând și înjurând.

Dar Măriuca se uscă pe picioare și într'o bună dimineață numai văzù Mitru Pascului, că Măriuca lui nu se mai poate ridică din pat. Acum vedea el, că-i rău peste pârâu ; și prinse a o întrebă mai cu buna de cât îi era năravul : „Da cu tine ce-i de nu te mai scoli ? Astă dată însă nu-i zise nici putoare, nici leneșă.

— „Să meri după popă, Mitre, să vină să mă spovedească“.

Atâta a mai vorbit cu Mitru și alta nimic. Că a venit popa și a spovedit-o și a cuminecat'o și a mai stat sufletu'n ea până a mai zis odată „vai!“ și mai mult nimic.

Mitru sta mărmurit lângă ea, nici o lacrămă, nici un suspin. Dacă văzù, că nu mai dă semne de viață dădù din umeri zicând : „atâta pagubă ! Numai lac să fie, că broaște sunt destule !“

*

Nu trecură mai mult de două luni de la îngropăciunea Măriuchii și vestea se lăți în sat, că Mitru Pascului cară se însoară, ia pe Anghelina, pe fata lui Ion Pricină, care-i văduvă tânără și fără copii ca și el. Lumea se încruci, când auzi vestea aceasta. Unii ziceau : Oare Anghelina urātu-și-a zilele ori lumea, ori luatu-i-a Dumnezeu mintea ? Alții clătiau numai din cap și ziceau : Amu și-a aflat sacu petecul ; de-i Mitru Pascului drac, apoi

mai drac e Anghelina Pricină, că ea ar fi în stare să cărunțească și pe dracul. De a băgat el în groapă pe Măriuca, nu-i cel lucru mare, că a fost o biată muiere slabă, dar Anghelina a băgat în groapă pe Marcu Ursului, care era cât un urs de mare. Amu s'a vedea, care pe care ? !

Toți se bucurau oareși-cum de această însoțire. Ba unii bătrâni pățiți prooroceau : Incă aveți să vedeți plângând pe Mitru Pascului dinaintea Anghelinei ; atunci apoi să râdem una și bună !

Oamenii vorbeau în treaba lor, că gura lumii numai pământul o astupă. iar Mitru Pascului se găta de ospăț : umbla tot gătat, mergea des pe la Anghelina, puneau trebile la cale și într'o Duminică după amiază se cununară și traseră un ospăț ca tinerii nu ca văduvii. La ospăț a fost multă lume, că de la voie bună cine se mai ferește, rogu-te ? ! BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar ospățul ținu o zi două și rămase Mitru Pascului cu Anghelina lui singuri. Câte-va zile trăiră ca miriteii, el nu se prea ducea de acasă, iar ea tot rânduia și făcea bun de mâncare. Dar după puțină vreme îi veni lui Mitru dorul să înceapă viața lui cea veche. Se și duse la crăsmă, unde se întâlni cu oameni de seama lui, care toți începură ca cioarele la el. Inceputul îl făcu crășmarul : „Ni-a muri mâța, Mitre, că n'ai fost de mult pe la noi !“

— „Dă-i pace, răspunse un bețiv, doar îl vezi că a luat năframă 'n cap, nu-i cu pălăria, cum sunt bărbații care-s bărbați !“

— „Se teme de Anghelina“, răspundea altul.

— „Ba l'a jurat să nu mai abată p'aci“, adăugă altul.

Și așa, din vorbă în vorbă, din glumă în glumă prinseră a-i închina. El, vezi bine, nu se codea, ba ceru și el bentură, și stătu în crăsmă până noaptea târziu, când merse îmbrâncindu-se către

casă. Anghelina îl aștepta cu cina, făcuse carne de găină, că știa că bețivii tot carne ar mânca. Dar el intră în casă după cum îi era agodul, înjurând și făcând larmă. Ei, dar Anghelina nu era Măriuca, să rabde și să tacă, ea se puse în mijlocul casei cu mâinile în șold, ca un căpitan și i strigă num'odată : „Știi ce Mitre, de ai beut și te-ai îmbătat, hai de mănâncă de-i nemeri gura, de unde nu — te culcă și dormi, că eu nu-s Măriuca să mă sfârșesc de înjurăturile tale, nici să nu crezi că mă tem doară de pumnii tăi ; tot te melestuesc de nu te ogoi, așa mare cum ești !”

Când auzi Mitru vorbele acestea, gândea că ai pus unsoare peste foc, atâta se boboti și înjurând dă să se repeadă la ea s-o apuce de cap, dar Anghelina num'odată îl împinse și beat cum era, căzu grămadă lângă vatra focului, borborosind la înjurături de te miri că nu l'a trăznit din senin. Ca fript sări de jos și se uită în jur, doară va nimeri ceva cu ce să dea în ea. Hei ! dar nu zări nici o bucată de lemn de-a îndămână, nici un sucitor, ori alt-ceva cu ce să poată da în ea, după cum da în Măriuca, că Anghelina fermecase tot ce era în casă, de numai știa ce și de unde să iee. Dă însă Mitru cu ochii de cleștele de la foc și înfuriat cum era, se repede să le iee. Dar cum le strânse odată zdravăn în mâna lui cea moale de nelucrare, le aruncă jos înjurând : Mi-ai mâncat mâna împuțită, pulhără ce ești tu, și prinse a sufla în palma din care eștia sânge.

Anghelina însă râdea cu hohot de mâniă și bătea 'n pumni : „Dă tu, câne, în mine dacă ai putere, că eu nu-s Măriuca ! Să știi, porcule, că toate-s fermecate, ori pe ce pui mâna, te frige, vădu-te șperlă să te vād ! Că și muerea-i om, n'a lăsat'o Dumnezeu de batjocura bărbaților ! Ai batjocurit și-ai băgat în groapă o muere, dar eu nu m'oiu

stinge cu zile de frica ta. De câte-ori vii cu rau asupra mea, de atâtea ori te pădăiez, să știi că ești însurat ! Amu hai și mîncă și mergi și te culcă, nu face gură, că râde dracul de tine !“

El înjura, ea înjura, el ar fi bătut'o bucuros, dar nu putea, că o mână-i eră numai carne vie, cum i-o arsesse cleștele cele înfierbântate ; nu cuteza nici a se apropia de ea, ca de Satana, ci amenința printre înjurături să iasă din casă, de-i e dragă viața. Dar ea habar n'avea : „Cui nu-i place 'n casă, poate eși afară, eu nu ies, că-i noapte și frig, ci stau aci în călduriță, că eu am încălzit casa, nu tu !“

A doua zi era plin satul, că Mitru Pascului a mâncat o bătae sdravănă de la Anghelina lui. Oamenii râdeau și ziceau : „Amu și-a dat și el de om, aceea nu-i Măriuca“. Care cum îl întâlnea, cu mîna legată de grumază, îl întreba în batjocură : dar ce-i Mitre, te doare mîna ? Ți s'a iscat doară zgaiba ? Iar el nu mai crișca din dinți și răspundea amărât : M'a mâncat pulhăra ! Dar las' că mi-a trece mie și-i succesc eu gâtul ca la un puiu de găină“.

— „Adică mai încet cu lauda, îi ziceau oamenii, că Anghelina nu-i Măriuca ; apoi mai are și frați, care de te apucă 'n pălmi, te scarmănă cum scarmeni lâna. Mai bine vezi tu de fii om ca oamenii că atunci o poți duce bine cu ea, că ea-i și de rugă și de fugă, ea-i și drac și inger, după cum vrei să o ai !

Cam greu îi venea lui Mitru : Pascului aceste vorbe și puțini erau cari-i-le spuneau așa oarzin în față, cam numai neamurile Anghelinei ; dar ce era să facă Mitru ? Acum vedea și el, că s'a pus în simbră cu dracul și-și gândește : de-s drac eu, mai mare drac e Anghelina. Deci umbla mînios, dar să înceapă cu grosul la gâl-

ceavă nu cuteza, își temea pielea. Dacă văzu și văzu, că cu răul nu o s'ajungă în capăt cu Anghelina lui, se puse cu frumușelul ; aducea acasă băutura și beau amândoi, iar când era la ceartă și bătaie, se băteau în parte. În urmă văzură amândoi, că nu'i mai bun unul de cât altul și trăiră cât se poate de bine.

*

Când muri Măriuca, rămase Mitru cu moșioara întregă, că deși el era un becisnic băutor, dar ea lucra și cruța ; de când s'a însurat însă a doua oară, mai în tot anul vindeau câte o moină și o mâncau și o beau cum puteau, mai și cu pace, mai mult însă cu ceartă. După vre-o câți va ani se trezi numai cu căsuța, dar ei până 'ntraceea își aflară agodul atât de bine, de trăiau ca oamenii cei mai de omenie. Mai căpătase minte și unul și altul și când se treziră că-s numai cu casa, erau prietenii cei mai buni ; lucrau pe la unul și pe la altul și când veneau seara acasă osteniți, nu le mai venea să înceapă la certe și bătăi, de abea așteptau să se culce să-și odihnească cele oase păcătoase ca a doua zi să poată munci.

Dacă făcea cineva glume cu Mitru Pascului și-l întreba : Dar ce-i, bade Mitre, mai faci câte-o clacă cu lelea Anghilina ? El se uita lung și răspundea cumpătat : Mă, averea dă coarne de bou și picioare de cal la om ; cei îmbuibati împung ca boii și improașcă ca caii, dar îi umilește Dumnezeu de sunt blânzi ca mieii. Iar cei tineri rupeau în hohot :

„Măi, că mare sfântoc s'a făcut badea Mitru !“

Petrea Iovului

Rar mai poți vedea azi un fecior așa de frumos cum era în vremea lui Petrea Iovului din Nucet.

Apoi jucăuș și horitor cât gândeai, că numai a juca și a hori a învățat de când îi. Mai știa zice și în fluer de muia inima fetelor, chiar de peatră să fi fost. Un fecior cu aceste însușiri nu prea poate înturna curând, după ce ese odată de acasă, că ici îl întâlnește o fată : „Unde meri mă? Unde ți-e fluerul? Jucăm Sâmbătă seară?” Dincolo întâlnește o nevestă : „Mă, dă pace fetei să meargă, că se grăbește”. Mai încolo se întâlnește cu un bărbat : „Când intri la numărul mă? Știu că ți-a da maiorul o țigară, când te-a vedea sub măsură!” Dincolo întâlnește pe altcine-va, care iar trebuie să zică ceva.

Mai pe scurt, un fecior frumos de toți e întrebat, toți își prind vorbă cu el, toți îl opresc în cale, de — vrând, nevrând, întârzie, pe unde merge ! De unde a venit și zicala :

Om frumos și vită grasă
Anevoe-ajung acasă ;
Omul frumos se deoache,
Vita grasă se potoape.

Așa se întâmpla și cu Petrea Iovului, care mai cu drept cuvânt ar fi trebuit să se zică : Petrea al Iovulesei, că Iovu, tată-s'o, era mort colo departe pe câmpurile Italiei.

sub o tufă de frăgar
lângă domnul ghinărar ;

a picat lovit de un glouț, când era Petrea de un an și jumătate. Deci Petrea nu cunoscuse pe ta-

tă-s'o ; alăta îi spuneau oamenii, de când s'a apucat de-i mare și el. căci chiar așa era și tă-tă-s'o, când l'au dus cătană. Dar să nu ne uităm vorba, așa se întâmpla și cu Petrea al Iovului ; când eșea de acasă, rar înturna curând ori cât îi zicea mă-sa : „Nu ședea mult, dragul mamei“. Dar el nu era vinovat, că de mergea la fântână după apă, gândea că-i făcătura, tocmai atunci mâna și fătoaia pe Măriuca ei, Todosia pe Ana ei, Todora pe Floarea ei ; tocmai atunci trebuia să mai vină, vezi bine, cu graba și câte-va neveste și vr'un bărbat și câți și mai câți ca la fântână.

Una-l întreba : „Te-o prins setea, Petre?“ Alta : „Te-ai și sculat Petre?“ Alta : „Stai Petre, că ți-oi scoate eu apă, că ești slăbuț, sărace, îi cădea cu cârligul“. Și el la toate trebuia să le răspundă, și le răspundea și le mai întreba și el una alta : „Dar tu ce-ai visat azi noapte ? Ai grije, de-ai visat cu cai, îți vin pețitorii ; de te-ai visat sburând, îi sbura, de acasă, te miri ce mut te-aduce“. Toți râdeau, că ce vreți, erau tineri, nu le intrase încă apă rece pe urechi.

Nu-i vorbă, măsa-l certa, ca mamele : „iar ai stat mult, ți-s'a răcit mâncarea. Oare când te-i învăța și tu odată să vii mai curând, când te trimit unde-va ?“

Era Petrea Iovului ca de 18--19 ani, când s'a apucat fecioria Măriuca fătului. Și era ca o joardă de frasin Măriuca subțire și înaltă și tânără că nu era mai mult ca de 14 mult 15. El încă era cam ca și ea ; înalt subțirel și totuși spătos și bine clădit. Apoi amândoi erau albeneți, amândoi cu părul creț și ochii vineți, amândoi ai fi jurat că-si sunt frați. Nu mă prinde dar mirare de ce Măriuca juca mai bu curoasă cu Petrea de cât cu oricare flăcău de gazdă, și de ce Petrea juca mai bu curos cu Măriuca, care numai atunci se apuca

feciorită, de cât cu fetele cele mari de vârsla lui.

Îți era mai mare dragul când îi vedeai jucând p'amândoi ; el iuind :

Lelișoară gura ta
Pentr'un husoș nu-o aș da,
Pentr'un husoș pentru doi
Pentr'un plug cu 6 boi

Apoi :

Lelișoară de la vamă
Taie-un puiu și ne fă zamă
Că de-i veni tu la noi
Pentru unul ți-oi da doi ;

Ea râdea și se uita'n gura acea mândră, din care eșeau glumele și iuiturile, de gândea că să o soarbă. Dar de multe-ori se cam uita lung Măriuca la el, lung și jalnic și gânditoare. Cine ar fi fost atunci cu băgare de seamă la ea, ar fi ghicit ce socoate. Vorbeau muerile'n sat, ca ele, mai de una, mai de alta, iar când venea vorba de Petrea Iovului toate aveau numai un cuvânt pe buze : Ar fi bună păreche Petrea Iovului cu Măriuca fătului, că amândoi îs frumoși și harnici și de omenie, dar una ca asta nu se poate, că ori-cum, fătul e fruntaș în sat, iar Iovuleasa nu are de cât cocioaba de casă și poate două găini și o mătă. Apoi numai din drag nu se poate trăi, iar fătul, bine că-i om cu stare bună, dar mai are copii, nu poate da numai la Măriuca, tot ce are. Afară de aceea și era cam prea tânăr, Petrea pentru Măriuca, că numai de era cu 4 ani mai mare ca ea și ei începură a-i veni pețitori, iar el nu eșise încă de la cătane. E drept că de cătane scăpa el cu reclamații ca să țină pe măsă dar când merse a peți la fătul, acela îi spuse oarzin : dragul badii Petre, eu nu zic că nu ți-aș da pe Măriuca, dar vezi tu, să-ți spun drept : tu ai numai căsuța și aceea slabă, iar

eu mult tare nu pot da cu Măriuca, că mai am copii ; fără, uite dragul badii, nu te grăbi cu însuratul, vezi mai întâi de-ți înseamnă câte ceva ; doi-trei ani mai poți holtei și Măriuca feti ; pune-te și-ți adună câte ceva, vezi tu cum merg mulți feciori în țară și vin plini de bani, doar de-i avea noroc să vii și tu cu ceva prindere de bani.

Bine zice badea, cugeta Petrea, numai de nu l'ar pune păcatele să mărite pe Măriuca până vin eu, c'atunci zău, nu știu ce aș face.

Cu mare greu spuse Petrea mamei sale înțelegrea făcută cu fătul, iar ea, ca muere pătită, îi spuse așa : Fătul meu, mai sunt în lume fete, nu numai Măriuca fătului, rămâi tu locului și te însoară după lege, că, drept că bogăție nu avem, dar avem căsuța noastră, din care nimeni nu ne poate sminti, apoi ești sănătos, și lucrător bun, îi luă pământ în parte dela cei ce au prea mult și-i trăi cum ți-a rândui Dumnezeu, dar nu lua tu lumea 'n cap. Cum am trăit pân' acum, fără bogăție dar și fără lipsuri, și de aci încolo vom trăi“.

-- Ba mamă, eu merg în țară, mă fac pleuar și drotar și în 2-3 ani adun bani, pân'atunci nu mai vin acasă. Dar dacă aflu pe Măriuca măritată, zău, nu știu ce fac atunci.

Și într'adevăr Petrea se găta de cale, pleca cu câțiva oameni care știu rândul prin țară și se puse slugă la unul ce lucra cu tinichea și-i purtă marfa strigând : „haideți la marfă bună, oameni buni“.

Și într'un jumătate de an învăță și el a lucra cu tinichea și-și făcu scule și prinse a lucra și aduna para lângă para, ban lângă ban, gologan lângă gologan până făcea din ei pol, iar polii nu-i schimba ci-i lega cu șapte ațe și-i punea în fundul șerparului. P'atunci meșteșugul cu tinichea eră tare bine plătit, tinicheaua eră efină, iar vasele gata aveau preț bun și erau foarte căutate, ast-fel că

toți cei-ce lucrau această măestrie, de erau păstrători, puteau aduna pe an și pân' la o sută de poli. Azi nu e nici marfa așa bine plătită și tinicheaua s'a mai scumpit și măestrii s'au mai înmulțit, și totuși adună care-i harnic și păstrător, 50—60 poli pe an, pe lângă ce-și plătesc în țară odaia unde lucră și dorm, pe lângă că trăesc și-și plătesc câte unul ori mai mulți servitori să-i poarte marfa prin orașe și prin sate.

Ast-fel Petrea își puse toată nădejdea în vorbele fătului și în Măriuca lui și cu hărnicie rară lucră zi și noapte și-și agonisi în doi ani și jumătate 160 de poli și voia merge acasă să se însoare cu Măriuca. Dar n'a fost să fie așa. Când se gătea de cale, nimeresc la el câți-va cunoscuți și prieteni de-ai lui și-i spun, că Măriuca de bună seamă s'a măritat după un fecior bogat din satul lor. Auzind el vestea aceasta aruncă sculele jos și zise prietenilor : „Acì aveți sculele mele, mai am acì și câteva vase nevîndute, fie ale voastre. Sănătate bună !“

Cu aceste vorbe s'a despărțit de prietenii lui și a apucat prin oraș gânditor. Când fu pe dinaintea poștei se gândi o leacă apoi intră în poștă, unde puse 100 de poli și-i trimise mamei sale cu asemenațiune telegrafică, în care însemnă numai atâta :

„Sunt sănătos. Măritată-i Măriuca ? Și dumniata cum te afli ?

A doua zi primì de la mă-sa răspuns telegrafic :

„Banii i-am primit. Sunt sănătoasă și te doresc să vii acasă. Măriuca-i măritată !“ Primind el veste chiar de la mă-sa, erà pe deplin încredințat că Măriuca, dară-i măritată. Deci își zise : De ce oare să mai merg eu acasă ! La ce să strâng ? Mama poate trăi cu banii ce i-am trimis vre-o 4—5 ani, și fără mine. Deci stau acì, dar oare ce să încep ?

Uneltele și tinicheaua de-ocamdată nu-mi fac nici o plăcere. Mă bag la oaste, acolo sunt tot fe-

ciori, cari și-au lăsat drăguțele acasă, ca și mine ; mulți — când s'or întoarce — poate le-or afla măritate, cum s'a măritat și Măriuca. Numai la oaste-i de mine ! Acolo-s tot feciori de pânza mea.

Aceasta fu chiar când se găta armata română să treacă Dunărea. Atât de voios n'o fost doară nici-odată ca atunci, când le spuse sergentul : „feciori, mergem să arătăm lumii ce știm și ce putem !” Eră în glidă, dar de bucurie uită totul, își aruncă căciula ca o minge în sus și iar o prinse, strigând din răspuțeri : „hura !” Și ceilalți feciori strigară asemenea, de se umplu văzduhul de glasul lor.

Și trecură Dunărea și intrară în foc, și Petrea nu se lăsă mai jos de cât fărtații lui, cari ziceau adesea despre el : „Al dracului e ungureanul măi, că nu mai știe de oboseală. Uite, la el, par'că cu pușca'n mână l'a făcut mă-sa ; fir'ar al dracului să fie !” Când auzea Petrea vorbele lor, le răspundea râzând : „Ei bre ! ce vreți ? Nu cumva eu singur să vă fac rușine ? De cât să vă fac rușine, mai bine mă pun și vă zic în trișcă să se mire și Hosman Pașa ăla de zicala mea”. Și trăgea trișca din traistă și o puneà la buze și scotea niște trile din ea de toți râdeau. Apoi o punea repede în traistă și zicea : „Hei ortaci ! Turcii nu zic în flueră, hai să facem și noi ca ei !”

Bătaia se gătase. Armatele se reîntorseseră, cele biruitoare voioase, iar cele învinse cu buzele dăbălate. Mulți morți și răniți rămaseră și din biruitori și din biruiți. Intre cei răniți se află și Petrea Iovului de la noi ; primise o plesură la pulpa din jos a piciorului stâng și i se umflase piciorul de eră cât o cofă și nu și'l puteà pune în pământ. Il duseră dară pe car până în București unde'l așezară într'un spital. Acolo ca toți răniții din hătaș, eră îngrijit cât se poate de bine. Surori de caritate de la „Crucea Roșie” grijau zi și noapte

de răniți. Regele și Regina încă-i căutau și-i mângâiau cu vorbe părintești.

Petrea suferea dureri mari. Pulpa piciorului prin sese a vineți, avea friguri de durere. Medicii stăteau pe gânduri ce să facă cu el, că se temeau să nu-i cadă tot piciorul în aprindere și în urmă să moară. El nu le putea spune, dacă glonțul e scos din rană sau ba, căci pușcătura o căpătase când era chiar în vârful zidului la Plevna, atunci a simțit numai că'l arde ceva la pulpă, dar numai a doua zi i se umflă piciorul.

După aceste vorbe ale lui Petrea hotărâra doftorii să'i spintece pulpa piciorului să caute glonțul, deci îl întrebară dacă va putea răbda treaz acea durere sau să'l adoarmă?

„Când am primit glonțul încă nu dormeam, de ce să dorm acum, când vrei să'l căutați?“ Și rîzând din față dar crâșnind din dinți de durere, întinse piciorul la doftori și zise: „Pe acest sănătos nu vi'l dau, că'i dreptul și eu numai cu dreptul știu face ponturi la joc!“

Și neadormit și neținut răbdă până doftorii îi spintecară pulpa piciorului și aflară glonțul și'i scoaseră, apoi spălară rana cu ce știu ei, îi legară piciorul și'i spuseră că peste 14 zile e nădejde să fie în stare a umblă cum e data. Când gătară doftorii lucrul lor, el era tot apă cum asudase de durere, dar îndată ce se depărtară începù la glume cu ortacii și cu cei ce vizitau pe răniți: „Văzuta-ți ce cuțit bun au dumnealor? Trebuie că-i fier bun în el. Cum aș vrea să știu de unde l'au cumpărat, să'mi iau și eu unul, că ori-cum, dar unealta bună prinde bine la om“. „Mai bine zi-ne o leacă în fluer, să ne treacă de urât“, zise un ortac cu o mână rănită și legată la grumazi. „Zic, frate, dar mă tem că tu nu-i putea pocni în degete cu amândouă mâinele.“ „Nici tu nu poți face ponturi cu amândouă picioarele“, răspunse cel cu mâna legată!

Ast-fel ei își petrecură în râsuri și glume ca să mai uite durerile, ce le făcuseră blestemații de plumbi turcești. Dar ranele dor rău, fie omul cât de voinic, le simte până 'n rărunchi. Dar ranele făcute de plumbi fie ele cât de mari, sunt nimica pe lângă ranele ce le face o dragoste nefericită.

Petrea Iovului zicea în fluer, și făcea el și glume, din cea gură, dar când își aducea aminte de Măriuca fătului, atunci lăsa fluerul de o parte și încetă și glumele. Ceilalți ortaci din spital, credeau că de durerea piciorului nu-i mai scapă să facă glume, dar ei nu știau, că el are la inimă o rană mai adâncă decât la picior, nu pricepeau cânteca lui cea jalnică, ce o cântă în toată ziua și de câte zece ori :

„Nu-i doftor leacuri să-mi dea

„Boala din trup să mi-o iea ;

„Câți preoți blagosloviți

„Ba și călugări cinstiți,

„Toți să vie să'mi cetească,

„Nu pot să mă mântuească ;

„Câte mueri vrăjitoare

„Și babe descântătoare.

„Toate vie și'mi descânte,

„Tot n'oiu fi ca mai nainte ;

„Vie moartea să mă spaie,

„Că m'aduce la văpaie,

„Dragostea de loc nu'mi easă

„Din inimă și din oase !“

— „Ce frumos mai știe cântă ungureanul !“ ziceau fărtații lui de suferință.

— „Știe carte ! zicea un caporal din țară, ce-și avea și el un picior presălit și-și avea patul chiar lângă al lui Petrea Iovului.

„Ba, că frumos cântă, de bună seamă, ori știe carte, ori ba“, răspundeă un curcan legat la cap.

— „D'apoi știu că n'oiu cânta ca curcanii“ răs-

punea Petrea, făcându-se a nu mai fi supărat, iar ortacii hohoteau de răs.

Pe bolnavi îi vizita medicul tot din 2 în 2 ceasuri, iar după ce mergea medicul, veniau surorile de caritate, mueri din case alese, doamne și domnișoare, și grijau de răniți, le dau medicina după prescrierile medicilor, legau ranele, îi mângăiau cu vorbe blânde și le mai duceau și de mâncare.

La patul lui Petrea venia de regulă o doamnă înaltă, tânără, oacheșă, cu o servitoare după ea. Ii deslega rana, se uită la ea, o lega cu legături proaspete, îi da prăjituri și tot mereu îl îmbărbăta glumind :

„Nu te teme Ardelene

„Că nu-i muri fără vreme !“

Iar el îi răspundea smerit, dar totuși în felul lui destul de hotărât :

„Nu mă tem, domnișoară, de moarte, dintr'o rană de la picior nu moare omul. Nici rane mai mari nu omoară pe om !“

„Hei, hei, domnișoară ! Gloanțele Turcilor sunt lapte cu păsat pe lângă alte gloanțe !

Intr'o zi veni Domnitorul Carol de vizită pe răniți. Eră însoțit de Doamna Elisaveta și de mai mulți domni și doamne. Merse de la pat la pat, întrebă pe fie-care, unde-i rănit ? mai simte dureri mari ? nu se simte mai ușor ? n'are vr'o dorință ? nu-i lipsește ceva ? Pe toți îi mângăia, de toți se interesa și toți se simțiau ușurați când vedeau că bunii Suverani se interesează de ei și de soarta lor. De abia aștepta fie-care să-i vină rândul să poată vorbi cu Domnitorul, par'că le părea bine că-s răniți ca să se poată lăuda acasă, că au vorbit cu Domnitorul. La patul lui Petrea încă întrebă :

— „Pe dumneata cum te cheamă ?“

— „Petrea Vultur, Măria Ta !“

— „De unde ești dumniata ?“

— „Din Ardeal, Măria Ta !”

— „D'apoi cum, d-ta din Ardeal ai ajuns în oastea noastră ? De bună seamă te-au prins din greșeală ?”

— „Am intrat de bună voe Măria Ta ; de-s din Ardeal, și eu îs Român, lucrăm în țară la tînichia, când se gătea Măria Sa să-și treacă trupele Dunărea, și atâta am umblat până m'au primit și pe mine la Roșiori”.

— „Unde ești rănit ?”

— „La pulpa piciorului stîng, Măria Ta”.

— „E grea rana, doare rău ?”

— „Nu, Măria Ta, peste câte-va zile-s cu piciorul sănătos.”

— „Și atunci ce-i face ?”

— „Ce-o vrea Dumnezeu și Măria ta !”

— „Bravo, Petre Vultur, știi carte ?”

— „Așa mai puțină, românește.”

— „Să trăești sergent Vultur !”

Până vorbea Domnitorul cu Petrea Vultur, doamna Elisaveta și ceilalți domni și doamne tăceau și ascultau, dar când zise Domnitorul „Bravo sergent Vultur,” atunci și ei strigară : „Bravo !” Petrea Vultur mulțămî și el, strigînd : „Să trăești Măria Ta !” Atunci un domn bătrîn, ce eră îndărătul Domnitorului șopti : „El e de bună seamă !”

— „Și unde erai când ai căpătat rana ?” întrebă Domnitorul.

— „Pe zidul de la Plevna, Măria Ta, pușcase dinaintea mea pe un ofițer și când vreă să cadă eu l'am sprijinit în brațe, că de cădea cu capu'n jos de acolo, nu mai era om în veci ; când dam să-l dau camarazilor mei de pe scări, atunci un glonț turcesc îmi ardea pulpa piciorului, dar atîta putere am avut să nu scap pe ofițerul pușcat din brațe și să-l dau celor de pe scări, cari apoi l'au dus la adăpost”.

— „Și d-ta nu te-ai coborât de pe zid ?”

- „Ba coborât, dar nu afară, ci în Plevna înăuntru dimpreună cu ceilalți ortaci ce ne mai puteam trage cât de cât.

- „Și apoi acolo te-au apucat durerile?“

- Numai a doua zi am văzut că piciorul mi se umflă și nu-l mai puteam purta“.

- „Și cunoșteai d-ta pe ofițerul, pe care l'ai sprijinit?“

- „Acum nu cred, dar de am fi la Plevna — nu zic ba“.

- „Bravo, sergent Vultur!“

După ce se depărtă domnitorul de acolo, toți vorbeau numai de cele auzite din gura lui. Fie care își aducea aminte de vorbele ce i le spusese domnitorul, toți erau nespuse de veseli pe lângă toate durerile ce le aveau, unul singur era ca și mai înainte, nici prea vesel nici prea supărat; și acel unul era sergentul Petrea Vultur. El îndată ce eșiră toți domnii cei mulți, începu a cânta:

Nu-i doftor, leacuri să-mi deae
Boala din trup să mi-o iea.

Dar numai atâta putu cânta că în acel moment intră în spital o doamnă tânără oacheșe și cu un căpitan bătrân și! înaintară așa spre patul lui Petrea Vultur. Doamna era ceea ce venea regulat de-i lega ranele, iar căpitanul era tatăl ei. După ce se apropiară de pat, bătrânul căpitan îi întinse mâna zicându-i:

- „Îți mulțumesc, sergent Vultur; de nu erai d-ta de-a îndemâna pe zidul cel afurisit, eu eram azi mort!“

- „Să trăiți, d-le căpitan, numai datoria mi-am împlinit-o.“

- „Mulțămesc și eu, că ai scăpat viața tătu-cului“ zise doamna ceea ce venise cu căpitanul.

- „Ba mulțumesc eu pentru îngrijirea ce

mi-o dai în spital, că și de-mi erai soră, nu mă puteai griji mai bine“.

*

După vre-o 3 luni de zile era mare zarvă printre ofițerii tineri din București. Nu se puteau destul mira cum de fata cea mândră a căpitanului Mândrescu, fată frumoasă și avută, se mărită după un sergent, pe când mulți dintre ofițeri s'ar fi ținut mândri de a o avea de nevastă.

— „Al dracului ungurean,“ zicea locotenentul Frunză, „vine în țară ca tinicher, aci intră la miliție, Regele îl face sergent, iar căpitanul Mândrescu îi dă fata. Vezi ce face norocul?“

— „Norocul, norocul!“ răspunse ofițerul Peană, „dar Vultur e băiat frumos, isteț și cuminte, apoi de o bunătate cum rar afli. Il știu bine, că doară la compania mea a fost. Glumeț și totuși serios. Apoi, să fim drepti! De nu era el de-a îndemâna să sprijinească pe căpitanul Mândrescu, atunci căpitanul se prăbușea pe zid chiar în furnicarul de la Plevna, că se vrăvuiuse, (1) și numai tăriei lui Vultur și prezenței sale de spirit are de a mulțami coconița Elena, că nu-i orfană și de tată, după ce de mamă-i orfană mai de 10 ani. Apoi toți știm cât de mult ține fata la tată-s'o și tată-s'o la ea. Mândrescu e om cu bună stare, se retrage la moșie și ardeleanul Petrea Vultur va conduce lucrarea moșiilor de bună seamă mai bine de cât ori care din noi! Iată de ce Mândrescu își dă fata după el. Am vorbit eu cu Mândrescu, îmi spuse răsând: „Băete, sergentul Vultur e om, cu el ești om ori unde, fie 'n bine fie 'n rău! La veselie cântă și joacă, la

(1) Vrăvuiuse, a se vrăvui--a se înclina să cadă.

muncă pune și mâna unde mintea nu-i de ajuns. Apoi Elenei îi place, că-i frumos și cu ședere !”

*

Trecuse vre-o zece ani de când plecase Petrea al Iovului și nici venea, nici scria cui-va vr'o carte, decât mamei sale îi trimetea din când în când ceva bani și puține slove: „Sunt sănătos; d-ta cum te afli ?”

Dar la vre-o zece ani veni la noi în sat un domn mare, frumos, cu haine scumpe pe el, cu inele de aur în degete și cu lanț greu de aur la orologiul de buzunar. Veni însoțit de o doamnă înaltă, frumoasă, oacheșă. Și traseră ață la casa Iovulesii.

Era într'o Duminică. Stradele erau pline de oameni și toți își ridicau pălăriile, când ajungea domnul acela cu doamna pe lângă ei. Iar când văzură că intrară la Iovuleasa, toți se îmbulziră într'acolo: „E Petrea Iovulesii !” șoptea unul altuia, dar par'că le era frică să zică tare, se temeau să nu-i audă, că acum era domn mare, nu ca înainte cu 10 ani, când s'a dus în țară. Auzise ei din feciori de la noi, care umblă în țară, c'au văzut pe Petrea Iovulesii că-i domn mare, are moșii mari ca grofii, și că prin ei trimetea la măsă câte ceva de p'acolo, lucru puțin vezi bine, ce poate omul trece peste vama cucului. Mulți credeau, mulți nu credeau, c'o fi chiar așa ; dar acum când văzură cu ochii, se îmbulziră care de care să dea față cu el, să-l vadă că fusese iubit de toți. Iovuleasa era prin sat când au ajuns ei acolo, deci se puseră și așternură o năframă mare pe prispă la umbră și șezură pe ea pân' a veni Iovuleasa acasă. Oamenii umplură ograda numai de cât, toți cu pălăriile în mână: „Să dea Dumnezeu bine, d-le Petrea, ai mai abătut pe la noi ?

— „Să trăiți, oameni buni ! Am mai venit și eu odată, că de 10 ani n'am fost și știe Dumnezeu mai veni-voiu ori ba ? Dar cum mai trăești bade Vilă, bade Gavriș, bade Stane ?” — și la toți le zicea pe nume, cu toți da mâna, și care de care se îmbulzea să dea mâna cu el, ba unii voiau să i-o și sărute. Doamna ședea pe prispă și-și ascundea fața în năframă, plângea de mișcată ce era, văzând bucuria sătenilor pentru buna aflare a lui Petrea. Roiuri, roiuri, veneau și mergeau bărbați și mueri în curtea lovulesii. Fătul încă nu se putu răbda să nu vină, să vadă cu ochii ceea ce-i auzeau urechile și ce nu credea.

— „Bună ziua, bade fătule,” zise Petrea Vulturul, văzând pe fătul că stă răzimat de poartă, dus pe gânduri : să intre ? să nu intre ? „Hai mai încoace ! Cum mai trăești ? Ce face lelea ? Măriuca câți copii are ?”

— „Trăesc, domnule Petrea, cum rânduiește Dumnezeu, și mai bine și mai rău ; baba-i sănătoasă, Muriuca are o droae de copii ; văd că și domnul Petrea-i voinic și sănătos,” — zise fătul cu pălăria în mână.

— „Sănătos, slavă Domnului, bade fătule, dar nu te ținuși de vorbă !”

— „D'apoi... domnule Petrea, așa a fost scrisă.”

De odată oamenii făcură loc și se îmbulziră printre ei două femei: era mama lui Petrea, plângând de bucurie, și Măriuca fătului ofilită de să n'o mai cunoști, plângând și ea, dar nu de bucurie, ci de necaz. Mama lui Petrea se repezi la copilul ei, pe care nu-l văzuse 10 ani de zile, îl strânse în brațe și-l sărută. Apoi se sculă doamna de pe prispă și sărută și ea pe mama lui Petrea, zicând : „Bună ziua, mamă, văd că ești voinică !”

— „Voinică, dragii mei, mulțam lui Dumnezeu de sănătate și vouă de ajutorință !

Și era voinică mama lui Petrea ; o muere cam

de 50-55 de ani, dar făcută din fierul omului, ca și Petrea, zdravănă, rumenă, voinică, de gândiai că numai cu sâmbure de nucă trăește.

Măriuca sta de o parte, plângând când își vedea drăguțul de odată mai mândru și mai frumos iar ea era ca o babă sfârșită, galbină, plecată de spate și sacă, Doamne, de abia se țineau hainele pe ea. Petrea se uita lung la ea, nu-i venea a crede că-i Măriuca fătului cea frumoasă, drăguța lui de odată. Dar își gândi :

Cu amar și cu năcaz
Es rujile din obraz.

par' c'ar fi ea ! „Tu ești Măriucă !” întrebă Petrea.

— „Eu, eu îs” răspunse Măriuca, „am venit și eu să te văd, că-i de mult de zece ani...”

— „Da, zece ani sînt mulți, Măriucă ; ce, par'că ești bolnavă ? Tare ești sfârșită !”

— „D'apoi cum n'oiu fi sfârșită, că vorba ăluia :

Cu bărbatu băutor
Nu mai faci pită'n cuptor,
Nice pită, nice sare
Numai lacrămile vale !

— „E rău, Măriucă, e rău, dacă-i așa, și eu cred, c'asa a fi. Mulțamește la tatăl tău, că-i așa, că eu am voit să fie alt cum. Dar el n'a voit ; bag seama așa a fost scrisă să se întâmple”.

Seara fiind aproape, se despărțiră sătenii pe la ale lor, iar Petrea cu mă-sa și cu nevastă-sa intrară în casă. Acolo era rânduiala ca la femeia cea harnică ; casa-i curățită ca un păhar, și toate în bună rânduială. La glasul Iovulesii, care prinse a striga : „Pi-mama, pi-pi-pi !” se adunară mulțime de pui și găini, ce stătuseră până într'aceea ascunse de căldură prin grădină și pe sub garduri. Iovuleasa le dete grăuncioare în tindă și îndată prinse 2 pui și-i făcu de cină colo la focul șlobod

din tindă, iar Petrea cu muerăa lui stăteau în ușa casei și priveau cum sue scânteile sus și se sting când dau de cotlon.

— „Până una alta—zise Petrea—„eu merg la domnul părinte.“

— „Să nu stai mult, puiul mamei, că îndată-i gata cina.“

— Nu te teme, mamă, că îndată viu.“

Și Petrea merse la părintele și după ce vorbiră mai de una, mai de alta, ca oamenii, spuse Petrea așa :

— „Părinte, eu m'am așezat cu totul în România ; pe aici n'oi mai veni să șed. Acum venii să duc și pe mama la mine, că nu mi-e îndemână să o știu așa departe și singură. Măine, poimâne și mergem dar fii d-la bun și adună mâine dimineață curatorii bisericei la olaltă, că voi a vă da în seamă căsuța și grădina noastră, să rămână pe seama bisericei. Că bine că căsuța-i mică și veche dar e bună grădina și-i mare și în fruntea satului, cu timpul puteți pune biserică pe ea, că biserică vi-i veche și în loc lăturiș. Când a fi să vă apucați la biserică, scrieți-mi carte, că din ce mi-a da Dumnezeu și eu voi ajuta“.

— „Mare mulțam și Dumnezeu să-ți ajute că gând bun ți-a dat Dumnezeu, că zău că biserică ni-i slăbuță și-i în loc rău, că d-nii pământești nu ni-au dat alt loc de biserică, numai acolo unde știi de o lature de sat“.

A doua zi tot satul știa, că Petrea Iovulesei a venit să ducă pe mă-sa cu el și că lasă pe seama bisericei casa cu grădina cea scumpă cu tot ; tot satul era adunat pe drum dinaintea casei popii, așteptând să vie Petrea Iovulesei să-l mai vadă odată, c'apoi merge și nu mai abate pe aici în veci.

— Acela știi că-i om și domn ! ziceau oamenii, că grijește și de suflet. Ii poate părea rău la fă-

lul, că nu a dat pe Măriuca după el, că-i om harnic și de omenie. A lăcomit fătul la bogăția lui Ilie Sfârăilă și și-a îngropat fata de vie. Doară cânta Măriuca, când era mireasă :

Nu mă da maică la foc
Că mai sunt feciori cu clop
Și fete fără noroc ;
Nu mă da maică la pară
Că mai sunt feciori în țară
Și fete fără ticneală !

Dar fătul și fătoaia nu înțelegeau, gândiau că Ilie Sfârăilă-i mai bun de cât Petrea Iovoaiei, că avea vezi Doamne, boi și car și... avea ce avea, năravul încă-l avea, că doară ce sameni, acea răsare ; apoi tata lui Ilie Sfârăilă încă a fost numai ca el, deși era gazdă.

„Tu mueri, hei,“ zise o babă bătrână, „tu, nu vă sfârâmați în zădar, că așa a voit Dumnezeu. De lua Petrea Iovulesei pe Măriuca fătului, noi n'aveam loc de biserică, dar așa iată ni-a dat Dumnezeu chiar în fruntea satului, și — precum spune moșneagul meu — a făgăduit Petrea Iovulesii, că și bani va da, numai să-i scrie popa când s'o apuca de biserică.“

„Da-va, că are de unde, Dumnezeu să-i dea bine și sănătate ; că și până era aici, cuvânt legănat nu s'a auzit de el, iar de când s'a dus în țară, pentru purtarea lui cea bună l'a suit Dumnezeu tot mai sus și mai sus până uite la el că-i boer întreg !“

„Pst ! tăceți că vine,“ zise un om, „ean dați-vă în lături !“

Și în adevăr venea Petrea în mijloc, Iovuleasa de-a dreapta, iar nevasta lui de-a stânga. Când se apropia de popor, își luă pălăria din cap și zise : „Bună dimineața !“ iar ei cu un glas strigară : „Să trăiască !“

Curatorii erau în ograda popii, ședeau pe prispă și povesteau cu popa, care încă era afară ; cu ei era și fătul și diacul bisericii. Când văzu fătul cinstea ce face norodul la Petrea Iovulesii, la acel Petre care i s'a îmbiat de ginere, de dorul căruia mult a plâns Măriuca lui și pentru care mult l'a muștrat ea și aseară și în toată ziua când venea bătută și plângând de la odorul ei de Ilie ; când văzu că acel Petrea este atât de bogat și de cucernic, că da de pomană pe seama sfintei biserici casa și grădina ce o avea rămasă de la tată-so, atunci îngălbeni ca ceara, tremură de picioare și cum sta rezimat de un stâlp de la prispa popii căzu amețit cât fu de lung, și amețit a rămas pe vecie.

Poporul se înfiora, babele șopteau : L'a lovit guta de părere de rău, că nu și-a dat pe Măriuca după Petrea Iovulesii.

Unii oameni îl duseră acasă, iar Petrea Iovulesii grăi cu glas tare :

„Oameni buni și domnule părinte ! Poftesc să se știe că de azi încolo grădina și casa noastră, ce mi-a rămas de la tata, de la Iovu care a murit în cătane, acea casă și grădină rămân pe vecii vecilor sfintei biserici cu tot ce-i în grădină. Casa-i veche, ce-i drept, nu-i vrednică mult, dar grădina e mare și bună și-i chiar în fruntea satului. Acolo e locul cel mai potrivit pentru biserică. Până vă veți apuca de zidirea bisericii, din grădină aveți în tot anul câte 3--4 care de cucuruz. Iar când vă veți apuca de zidirea bisericii, scrieți-mi carte că de oi fi viu și în pace, din ce mi a rândui Dumnezeu și eu voi trimite, de aducere aminte de tata Iovu și de mama Iovuleasa, că a lor a fost casa și grădina precum bine știți. Aci vă dau carte iscălită de mine, de mama și de nevasta mea, iscăliți-o și d-voastră și o trimeteți vlădicei, să o serie unde trebuie.“

„Să trăiască!“ strigă preotul cu pălăria 'n mână și poporul după el.

Atunci Iovuleasa făcu semn cu mâna și cu lacrimile 'n ochi zise ea: „Ce dăm pe seama sf. biserici să fie de sufletul soțului meu, care a murit în bătae.“

„Și de sănătatea d voastră!“ strigă mulțimea.

De atunci n'a mai venit Petrea Iovului prin Nucet, nici mă-sa, Iovuleasa, care s'a dus cu el în România. Spun cei ce umblă prin România și care se zărăstesc la lucru până acolo spre Călărași că-l văd și pe el și pe mă-sa și că-i întrebă: „dar ce-i, nu vă mai apucați de biserică, că nu-mi vine nici o scrisoare de la voi?“ Mai spun că Iovuleasa-i tot voi-nică și acum ca acuși 10 ani, îi omenește când îi vede pe acolo și-i întrebă câte toate.

Nu țin minte să mai fi fost în Nucet om cu numele de Iovu, numai tata lui Petrea, dar nici fecior ca Petrea Iovului n'a fost de când Nucetul și nici noroc ca el n'a avut doară nime 'n lume și pe pământ. Acum nu mai cântă :

Nu-i doftor leacuri să-mi dea
Boala din trup să mi-o iea...

ci cântă.

Ține-mi Doamne ce mi-ai dat
Că bine m-ai cumpătat !

Iar drăguța lui de odată, Măriuca fătului, blas-tămă pe tată-s'o și în groapă :

Nu te rabde pământul
Cum mi-ai mâncat norocul !

Librăria LEON ALCALAY—București

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Volume reunite și legate elegant în pânză

carl pot figură în ori-ce bibliotecă.

<i>Adamescu</i> , Modele de discursuri celebre Române și streine	2.—
<i>Adam Eufr. Ion</i> , Teatru școlar pentru băeți și fete	1.25
<i>Alexandri V.</i> , Poezii complete Vol. I	2.50
„ „ Idem Volumul II	2.50
„ „ Idem Volumul III	2.50
„ „ Idem câte 3 Volume legate împreună	6.—
„ Despot Vodă, legendă istorică	1.25
„ Ovidiu : dramă în versuri	1.25
„ Fântăna Blanduziei	1.—
„ — Câte 3 volume legate împreună	2.50
„ Teatru : Cinel Cinel, Kera Nastasia, Barbu Lăutarul, Cetatea Neamțului, Piatra din casă, Florin și Florica	1.25
„ Poezii populare ale Românilor	1.75
<i>Alexandrescu Gr. M.</i> , Poezii, epistole, satire, epigrame	2.—
<i>Amicis Edmondo de. Cuore</i> , (Inimă de copil) cu numeroase ilustrațiuni	2.—
<i>Anestin Victor</i> , Cucerirea Aerului, Baloane. Aeroplane. Bleriot și Aeroplanul seu, aventuri aeriene cu peste 60 de figuri explicative	1.25
<i>Andersen</i> , Povești alese	1.25
<i>Atlas</i> , mic de Zoologie, Omul și organele sale, Mamiferele, Tabele în culori naturale	3.—
<i>Buna Cuvință</i> , sau cum trebuie să se poarte omul în toate ocaziile vieții.	1.75
<i>B. de St. Pierre</i> , Paul și Virginia	1.25
<i>Bolintineanu. Elena. Roman Original</i>	1.75
„ Manoil	1.25
„ — ambele romane legate împreună	2.50
<i>Buzoianu</i> , Cugetări asupra popoarelor vechi (Africa)	1.75
<i>Caragiale</i> , Schițe ușoare și Notițe și Fragmente	1.75

DIN CATALOGUL BIBLIOTECEI PENTRU TOȚI

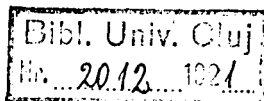
<i>Candrea și Densușianu, Din Cronicari</i>	1.25
<i>Din Popor</i>	1.25
<i>Carmen Sylva, Nuvele și Povești.</i>	2.—
„ „ De prin veacuri	1.25
„ „ Poveștile Peleşului	1.25
<i>Calligari, Dicționar englez-român</i>	4.25
<i>Creangă I. Opere complete</i>	3.—
<i>Colomb D-na. Istorioare</i>	1.—
<i>Deparațeanu, Doruri și Amoruri, Mih. Zamfirescu, Căntece și plângeri, legate împreună</i>	2.—
<i>Dumas A. Dama cu Camelii (Roman)</i>	1.75
<i>Daniel de Foë, Robinson Crusoe, cu figuri</i>	1.—
<i>Dostoiewsky, Precocii</i>	1.25
<i>Eminescu M., Poezii, ediție definitivă</i>	1.25
„ Povești și Nuvele	1.25
<i>Filimon, Ciocoi Vechi și Noi</i>	2.50
<i>Flammarion, Ce e Cerul? Astronomia populară</i>	1.75
<i>Ghika Ion, Scrisori către V. Alexandri 4 volume legate împreună</i>	3.50
<i>Goethe. Faust tragedie, în 5 acte cu ilustrațiuni</i>	1.25
<i>Goga Octavian, Poezii. Premiate de Academia română</i>	1.25
<i>Goldsmith Olivier. Vicarul din Wakefield</i>	1.25
<i>Grimm Frații. Povești, cu numeroase ilustrațiuni</i>	1.75
anne, Nuvele, Volumul I	1.25
„ Idem, Volumul II	1.25
„ Idem, Volumul III	1.25
„ — Câte 3 Volume legate împreună	3.—
<i>Goethe, Werther</i>	1.—
<i>Hașdeu B. P., Răsvan și Vidra, poem dramatic</i>	1,25
„ Sic Cogito. Ce e viața? Ce e moartea ? Ce e Omul ?	2.—
<i>Istrati Dr., București-Cairo, note de călătorie</i>	1.25
<i>Ilioasa, Lucrul manual</i>	1.20
<i>Jules Verne. Cinci săptămâni în Balon. Călătorie de descoperiri în Africa</i>	2.55
<i>Kogălniceanu Mih. Opere alese, Acte, Scrieri Discursuri 438, 403, 394, 415—416</i>	2.50
<i>Kremitz Mitte, Regele Carol al României</i>	1.25
<i>Lamartino, Graziella, legat</i>	1.25

DIN CATALOGUL BIBLIOTECEI PENTRU TOȚI

<i>Lermontow</i> , Un erou al timpului	1.25
<i>Haralamb G. Lecca</i> , Teatruri Casta Diva. Suprema forța. Jucăt. cărți	3.—
<i>Mahaffy</i> , Antichitatea greacă, <i>Wilkins</i> , Antichitatea Romană, legate împreună	1.25
<i>Maupassant Guy</i> . O viață. Traducere de Haral. G. Lecca cu numeroase ilustrațiuni	2.—
<i>Molière</i> , Teatruri, Bolnavul inchipuit, Doctorul fără voie. Avarul Comedii	2.—
<i>Mark Twain</i> , Un rămășag între miliardari	1.25
<i>Meyer Förster</i> , Vechiul Heidelberg	1.—
<i>Negruzzi Const.</i> Poezii, Proză, Scrisori	2.50
<i>Odobescu Al.</i> , Opere Alese 406, 473, 474, 417, 418	2.50
„ Basme. Jupân Zăinică Vulpoiul. etc.	1.—
<i>Onciu Dim.</i> , Din Istoria României	1.25
<i>Pann Anton</i> , Nastratin Hogeș și Poveștile lui Moș Albu.	1.75
„ „ Povestea Vorbii 16, 25, 39.	1.75
„ „ Idem operele complete legate la un loc.	3.—
<i>Pécaut și Beaudé</i> . Convorbiri despre arta	1.25
<i>Prevost</i> , Abatele. Manon Lescaut, Roman	1.75
<i>Roseti Radu</i> , Proza și Versuri	1.50
„ „ Din Egipt. Note de Călătorie	1.75
<i>Sădoveanu</i> , Povestiri de ărbători	1.25
<i>Schopenhauer</i> , Vieța, morul și Moartea	1.25
<i>Shakespeare</i> , Hamlet Teatru	1.25
„ Othelo, Teatru	1.25
„ Romeo și Julieta	1.—
<i>Sienkiewicz</i> , Quo Vadis. Roman istoric	2.—
<i>Schiller</i> , Wilhelm Tell	1.25
„ Don Carlos } Teatru	1.25
„ Hoții	1.25
„ Câte 3 volume legate împreună	3.—
<i>Sienkiewicz</i> , Pentru pâine	1.—
<i>Spencer</i> , Progres, Legea și cauza.	1.25
<i>Stăncescu Dim.</i> La Gura Sobei	1.—
<i>Stăncescu Dim.</i> Povești de Crăciun	1.—
<i>Swift</i> . Guliver în țara Piticilor	1.—
„ Guliver în țara Urișilor	1.—
„ — Ambelo Legate împreună	1.25

DIĂ CATALOGUL BIBLIOTECEI PENTRU TOȚI

<i>Tolstoi</i> , Sonata Kreuzer	1.—
Romanul Căsătoriei	1.25
<i>Teleor D.</i> , Șite Umoristice	1.—
<i>Traian Demetrescu</i> , Iubita	1.—
" " Cum iubim	1.25
" " Umbele romane legate împreună	1.75
<i>Tom. Titt.</i> , Știința amuzantă. Experiențe atrăgătoare cu figuri explicative	1.25
<i>Universul</i> și minunile lui 3 volume legate împreună	1.75
<i>Urechiă Dr.</i> , Dicționar Francez-Român	5.—
<i>Vlahuță, Dan</i> , Roman	2.—
" Din Goana Vietiilor	1.75
" Nuvele și Poezii 116—117, 6, 316, 319	2.50
" România Pitorească	1.75
<i>Victor Hugo</i> , Ernani	1.95
<i>Vasile Pop</i> , Nuvele și schițe	1.25
<i>Zamfirescu Duiliu</i> . Viața la țară	2.—
" " Tânase Scatiu	1.25
" " In Răsboi	1.25
" " Indreptări	1.25
<i>Zamfirescu Mih.</i> Căntece și Plângeri, poezii și Depara- țianu, Doruri și Amoruri	2.—

„Biblioteca pentru toti“

Coprinde :

REGELE CAROL I AL ROMÂNIEI

de Mite Kremnitz, traducere de Const. Graur

În literatura românească nu exista până acum o lucrare populară asupra vieții și activității Regelui Carol I. Lucrarea de față vine să umple această lacună, punând la îndemâna tuturor, într'un format comod și pe un preț minim, cea mai documentată, cea mai complectă și cea mai frumos scrisă biografie a M. S. Regelui, sub a căruia fericită și glorioasă domnie s'au săvârșit toate actele mari ale țării și s'a consolidat România modernă.

Autoarea, bine cunoscută publicului românesc prin colaborarea sa la multe opere ale M. S. Reginei, era cea mai în măsură să scrie o asemenea lucrare. Legată de familia suveranilor prin o îndelungată prietenie și posedând un neîntrecut talent literar, d-sa ne-a redat nu numai exact și precis, dar și sub o formă plăcută, întreaga viață extra-ordinar de bogată în fapte mari a celui dintâi Rege al României. Tinerețea în special, care nu cunoștea de cât în mod vag istoria modernă a țării, va avea prilejul să găsească în această carte o icoană fidelă a tuturor progreselor realizate de țara românească de la 1866 până în zilele noastre.

D-nii profesori în dcoșebi nu vor putea face un serviciu mai mare educației naționale a tinerimei, de cât recomandând elevilor lor volumul *Regele Carol al României*.—**Prețul 60 bani**, și se află de vânzare la mai toate librăriile.

No. 361—362 din

Biblioteca pentru Toți

cuprinde

Din Istoria României

datorit d-lui

DIMITRIE ONCIUL

Profesor de istorie la Facultatea din București
și director al Arhivelor Statului.

Lucrarea de față a eminentului savant, are o însemnătate foarte mare întru cât D-nul profesor

Onciu, pe lângă un foarte concis studiu asupra în-

tregei istorii a românilor din cei dintâi timpi, descrie

foarte pe larg istoria românilor din timpul eterii dela

1824, apoi istoria lui Cuza-Vodă, cum și un lung

studiu a celor patruzeci de ani de domnie al iubi-

tului nostru, suveran Carol I și care e foarte puțin

cunoscută de noua generație, socotită fiind Domnia

Regelui Carol I din punct de vedere politic și mai

ales cari au fost persoanele cari le-au secondat pe

Regele Carol I în toate actele mari.

Volumul de față nu poate fi decât binevenit.

Sub Domnia Regelui Carol I România a trecut

prin cele mai mari schimbări pe care le poate avea

un popor abia înjgebat, și lucrarea din față merită

a nu lipsi din casa ori-cărui bun român, care își

iubește patria și care dorește a-și cunoaște trecutul

Prețul 60 bani.